

APOCALIPSIS

“Ca majiña maniriquere wede bau niirique” ūrugaro ū Apocalipsis. Wāma wāme cāja ca owarica pūurori mena macā pūuro ca tājari pūuro, cāja ca owa yapano earica pūuro nii.

Cānigure biro cā ca bii oto weti waaro, ca bipere Juan're Jesucristo cā ca ūnoriquere paū wāmeri mena ū cōñari pairo peti wedecā ati pūuro.

Cā ca niiri yatea macārā Cristore ca tuo nānajeerā ate quetire tuo puoupa. Aperā peera “To biro ūrugaro ū,” cāja ca ū majitirije niiupa.

To biri wāmera bii mani cāare, jīcā wāmeri tuo jeeño majiña mani. Romanos, Umureco Pacu yaarāre ūñaro peti cāja ca tiiri yateare cā ca owareque nii.

Ūñaro cājare to ca bii pacaro, díamacā cāja ca tuo nucā baorijere to birora cāja ca tāgoeña bayicōa niipere ūima ūigū cā ca owareque nii.

Ati umureco ca petiro, Umureco Pacu, Jesucristo mena jīcāri cā ca tii ametua nucā yapano eapere wede yapano ea.

Ca biipe Juan're ca bii ūnorique

Jesucristo “O biro biirucu,” Juan're cā ca ūrique

¹ Ate nii, Jesucristo, cāre ca padē bojarāre, yoari mēéra ca biipere cā ūnojato ūigū, Umureco Pacu cāre cā ca ūnorique. Jesucristo, yā cāre padē bojari maju Juan're ate cā ca ūariquere yā ca majipere biro ūigū, cā yā ū queti wederi maju* mena wede

* **1:1** 1.1 Ángel.

doti cojoupi. ² To biro cã ca ūrīchã niiri, yã ca ūrīque niipetirore “Díamacãra nii” yã ū. ūucã cã majuropeera ūmureco Pacã yee añurije quetire Jesucristo cã ca wede majorichã niiri, “To birora biiwã” ca ūigã yã nii.

³ Ujea niiña, ate quetire ca buegã. Ujea niiña, ate “O biro biirucu” ūrīque quetire tao, ūucã ano owarique ca niiriye ca ūrore biro tii nñunyjee, ca biirã. Mee, “To biro biirucu” ūrīque ca biipa cuu ea dooro bii.

Juan, Jesucristore ca tuo nñunyjeerãre cã ca añu doti cojorique

⁴ Yã, Juan, Asia yepapãre jíca amo peti, ape amore pãaga penituarõ niiri macãri macãrã Jesucristore ca tuo nñunyjeerãre yã añu doti owa cojo: ūmureco Pacã jícatopãra ca nii jao dooricã, mecã cãare ca ūiigã, ūucã ca doopã, to biri cã ca doti duwiri tabe juguerore jíca amo peti, ape amore pãaga penituarõ yeri ca niirã,[†] ⁵ ūucã Jesucristo ūmureco Pacã yee quetire díamacã ca wede ametuñenegã, ca bii yaicoarichã nii pacagã, ca cati tua juguericã, ati yepa macãrã niipetirã uparâre ca dotigã cãa, añurije, jíca amo peti, ape amore pãaga penituarõ niiri wãmeri cã ca bii bau niirijere’ ūro ūi,” ūima. ūucã aperã, “ ‘Umwreco Pacã puto macãrã cã ca queti wede doti cojorare’ ūro ūi,” ūima. Ap 8.2.

Jesucristo manire mai,

cã ca díi bate yai waarique mena mani ca ūñarijere acobo,

[†] **1:4** 1.4 Ap 3.1; 4.5; 5.6. Jíca amo peti, ape amore pãaga penituarõ ca niirã yerire, “ ‘Añuri Yerirena’ ūro ūi,” ūima. Aperã, “ ‘Añuri Yeri jíca amo peti, ape amore pãaga penituarõ niiri wãmeri cã ca bii bau niirijere’ ūro ūi,” ūima. ūucã aperã, “ ‘Umwreco Pacã puto macãrã cã ca queti wede doti cojorare’ ūro ūi,” ūima. Ap 8.2.

6 ñucā cā Ùmareco Pacu cā Pacu yaarā wiorā,[‡]
paia, mani ca niiro manire tiiupi.

¡Do biro ca tiiya manigu cā ca niirije, cu ca doti
tutuarije,
cā yee to birora ca niicōa niirije to nijjato!
To biro to bijjato.

7 ¡ña! Jesucristo, bueri bürripu doomi. §
Niipetirā cāre ñarucuma.

Cāre ca paa pua tuuricarā, cāre ca jadericarāpu
cāa, cāre ñarucuma.
Ati yepa macārā bojoca poogaari niipetirāpura
cā ca dooro ña uchāri, buaro otirucuma.
Ùgjá, to biro to bijjato.

8 “Yu, yu nii Ca Nii Juogu, ñucā Ca Tujagu,
Ùmareco Pacu Ca Doti Tutua Majuropeegu, cūra ca
niicōa niigü, ca nii juo dooricu, ñucā ca doopu,” ñimi
Ùpu.

*Ca Nii Majuropeegu Macāre biigü, Juan cā
ñarique*

9 Yu, Juan, muja yee wedegu, Jesucristo mena ca
niigü niiri, mujare birora ñañaro tamüo, Ùmareco
Pacu cā ca doti niiri tabere nii, Jesucristo tugoeña
bayirique cā ca tiicorije cāre cuo, yu bii.
Ùmareco Pacu wederiquere, Jesucristo yeere yu
ca ñariquere, yu ca wederije juori, Patmos* ca wāme
cutiri yucu poogapu cāja ca cūu cōaricu yu niiwu.
10 Toopu yu ca niiro, Wioguare juu bue nācā bāorica
rumu ca niiro, Añuri Yeri cā ca tutuarije yure ca bii
ote weo nācōropu, yu jiro pee tutuaro wederique,

[‡] **1:6** 1.6 Reyes. § **1:7** 1.7a Dn 7.13. * **1:9** 1.9 Romanos, dia
pairi yaa Egeopura ca niiri yucu pooga ca ñatā pairi poogaacāpu cūu
batecārucuupa.

putirica wā[†] mena putiricaro ca bājuro cōro, **11** o biro yāre ca ūrijere yātāwā:

—Mā ca ūrijere jīcā pūuropā owari, Asia yepa macārā Jesucristore ca tāo nānājeerā, jīcā amo peti, ape amore pāaga penituaro ca niiri macāri macārāre tiicojoya: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, ca wāme cātiri macārire —ūiwā.

12 To biro ca ūi wedeoro tāo, “¿Niru peti to biro cā ūiti?” ūigā, cāre ūarugā yā amojode nucāwā. To biro bii amojode nucā ūa cojogā, jīa boerica tuturi oro mena cāja ca quenorique jīcā amo peti, ape amore pāaga penituaro niiri tuturire yā ūawā. **13** Tee jīa boerica tuturi watoare, jīcā Ca Nii Majuropeegā Macāre biigā, cādāporipā ca nii eyorito jutiro jānā, ūucā oro mena ūirica quejero, cā cotiapā ca nii eyori quejerore jia tuucāricā ca niigāre yā ūawā.[‡] **14** Cā poa cāa oveja poare biro, ūucā oco wetare biro ca botirije, niiwā. Cā capegaari cāa pecame ca ūa nucūri punare biro bauwā. **15** Cā dāpori cāa ūjipōa pāirire añuro wate aji yooricarore biro, ūucā pecamepā joericaro ca jūarore biro ajiyaawā. Cā ca wederije cāa poea oco bāaro ca bājā ūaajāa nucārore biro bājwā. **16** Cā amo diámacā ūa ñare jīcā amo peti, ape amore pāaga penituaro niirā ūocōa cāowi. To biri ūucā cā ūjeropāre jīcā pāi, niipā pāa ūa ñapura joo yoorica pāi witiwā. ūucā cā diámacā cāa, muipā ūamāreco macā cā ca aji boe bate niiro cōro boe batewā. **17** Cāre ūagāra, cā putora yā dia ūaacūmucoawā. To biro yā ca biiro, cā

† **1:10** 1.10 Trompeta. ‡ **1:13** 1.13 Dn 7.13.

pea cã amo díámacã nãña mena yare ñia peori, o biro yare iwi:

—Uwiticãña. Yua Ca Nii Jho Dooricu, ñucã Ca Tujagã, ¹⁸ Ca Catigã yu nii. Yu bii yaicoawã ména. Ca bii yaicoaricu nii pacagã, mecãra to birora ca caticõa niigã yu nii. Yua, bii yairiquere, ñucã to birora ñañaro ca bii yairã cãja ca niropu cãare, § doti majiriquere yu cuo.

¹⁹ ” “To biri mu ca ñajãrijere, mecã ca biirijere, ñucã jiropu ca biipe cãare, owaya.” ²⁰ To biri ate nii, yu amo díámacã nãña peere ñocõa jíca amo peti, ape amore paga penituaru niirã, ñucã jia boerica tuturi cãare jíca amo peti, ape amore paga penituaru niiriye mu ca ñajãrije, bojoca cãja ca majitirijere yu ca wede majorije: Jíca amo peti, ape amore paga penituaru niirã ñocõa, Umuareco Pacu yee queti wederi maja, Jesucristore ca tuo nãnãjeerã jíca amo peti, ape amore paga penituaru niiri macãri macãrã niima. Ñucã, jia boerica tuturi jíca amo peti, ape amore paga penituaru niiri tuturi cãa Jesucristore ca tuo nãnãjeerã jíca amo peti, ape amore paga penituaru niiri macãrire nii cõoñaro bii —yare ii wede majiowi.

2

Éfeso macãrãre queti tiicojorique

¹ —Éfeso macãrã Jesucristore ca tuo nãnãjeerãre queti wederi majore* o biro ii owa cojoya:

“Cã amo díámacã nãñare ñocõa jíca amo peti, ape amore paga penituaru ca niirã ca cuogu,

§ **1:18** 1.18 Hades. * **2:1** 2.1 Ángel, pastor, mensajero. Ap 2.8; 2.12; 2.18; 3.1; 3.7; 3.14.

ñucā jīa boerica tuturi jīcā amo peti, ape amore p̄aga penituarō niiri tuturi oro mena cāja ca tiirica tuturi watoap̄ ca waa yujuḡ, o biro ūimi: ² Niipetirije m̄ja ca tii niirije, niipetirije tutuarō mena pade, pato wācāricaro maniro to birora tiicōa nii, m̄ja ca biirijere ȳu maji. Ñucā, ñañarije ca tiirāre booti, Jesucristo cā yee que-tire cā ca wede dotiricarā niiti pacarā, ‘Cā ca wede dotiricarā jāa nii,’ ca ūrugarāre, ‘Ca ū ditori maja niima,’ m̄ja ca ū ū majirije cāare ȳu maji. ³ ‘Ñañaro manire biicā,’ ū t̄goeñarique pairicaro maniro ȳu yee j̄ori yerijāari méé, ñañaro tamuo pacarā to birora m̄ja pade bayicōa nii.

⁴ ”To biro ca biirā nii pacarā, jīcā wāme m̄ja ca tiitirije nii: Jīcāto ȳure m̄ja ca mai j̄oricaro cōro ȳure m̄ja maiti. ⁵ T̄goeñaña, no cōrop̄ to biro m̄ja biiri: Teere t̄goeña wajoari, ñucā j̄guero m̄ja ca tiiricarore biro tii niiña. M̄ja ca t̄goeña wajoatijata, yoari mééra waari, jīa boerica tutu[†] too ca niiri tuture ȳu ami weocārucu.[‡] ⁶ Biirāp̄a, jīcā wāme ȳu ca ū bijejari wāme m̄ja tii. Ȳu ca junarore birora m̄ja cāa, Nicolaítas cāja ca tii niirijere m̄ja juna.

⁷ ”;Ca amoperi cūtirā t̄oya, Añuri Yeri, Jesucristore ca t̄uo n̄n̄ujeerāre cā ca ūrrijere! Ñañaro bii pacarā, to birora ca t̄goeña bayi tutua amet̄ene n̄cārāre, catirique ca niiricū Úm̄ureco Pacū cā ca niiri tabe macāḡ dicare ca baap̄ cā ca niiro ȳu tiirucu” — ūimi.

[†] 2:5 2.5a Candelabro. [‡] 2:5 2.5b “Jesucristore ca t̄uo n̄n̄ujeerā cāja ca niimirique yai n̄cācoarucu” ūiḡ, cā ca ūrrique nii.

Esmirna macārāre queti tiicojorique

⁸ —Esmirna macārā Jesucristore ca tuo nūnūjeerāre queti wederi maju cāare o biro ū owa cojoya. Ate ūimi, Ca Nii Juogu, ūucā Ca Tuaguh, bii yaicoa, ūucā cati tua, ca biiricu:

⁹ “Nañaro tamuo, ca apeye manirā nii, maja ca biirije cāare yu maji. To biro bii pacarā añuriye queti mena peera, ca apeye pairā maja nii. ūucā judíos niiti pacarā, ‘Judíos jāa nii,’ ca ūirā, Satanás’rena ca tii ūucā buorā ca niirā, ūañarije cūja ca ū tutirijere yu maji. ¹⁰ To biri ūañaro ca tamuoparā maja ca niirijere uwiticāñia. Maja mena macārā jīcārāre ‘Jesucristo yaarāra cūja nimiti,’ ūigu, tia cūurica wiipu cājare tia cūurucumi Satanás. ūucā ūañaro mujare cāja ca tiiruga nūnūjeero, pua amo cōro niiri ramuhi ūañaro maja tamuorucu. Bii yairāpu tāgoeña bayi yeri-jāaña. Yu pea tee wapare, catiriquere mujare yu tiicojorucu.

¹¹ ”;Ca amoperi cātirā tāoya, Añuri Yeri, Jesucristore ca tuo nūnūjeerāre cā ca ūirijere! ūañaro bii pacarā, to birora ca tāgoeña bayi tutua ametuene ūucāra, p̄atí bii yairiquere jīcā wāme ūnopeera ūañaro tamuotirucuma” —ūimi. §

Pérgamo macārāre queti tiicojorique

¹² —Pérgamo macārā Jesucristore ca tuo nūnūjeerāre queti wederi maju cāare o biro ū owa cojoya. Ate ūimi ūipū pua ūñapura añuro ca joo yoori pū ūipū ca c̄uoguh:

13 “Muja ca tii niirijere yu maji. Satanás cā ca doti niiri tabe puto muja ca niiri je cāare yu maji. To biro bii pacarā, to birora añuro yure muja tuo nñuñejecōa nii. Yu yee juori mujare cūja ca jīlarñgamijata cāare, díámacū yure muja ca tuo nucā buorijere muja yerijāatiupa. Antipas, yu yee quetire ca niirore biro añuro queti wederi majure, tii macā Satanás cā ca niiri macāpure ñañaro tii ecori, cā ca jīa eco yairi tabe cāare muja uwitiupa. **14** To biro ca biirā muja ca nii pacaro, jīcā wāmeri mujare yu ca ūipere yu cuso: Balaam niiquñricu, weericarāre tii nucā buorā baarique cūja ca tiicorijere baa, ñucā umua, nomia, ca tiiya maniri wāmepu ñee epe nucū yuju, cāja ca tiiro tiicāri, israelitas ñañarije cūja ca tiiro tiiya, Balac're ca ūi wede majioquñricu cā ca bue majoriquere jīcārā teere ca tii nñuñjeerāre wede majoricaro unora, to birora cājare muja ūacā.* **15** Ñucā, jīcārā Nicolaítas cūja ca bue majoriquere ca tii nñuñjeerā cāare, to birora muja ūacā. **16** To biri to cōrora tugoeña yeri wajoaya. To biro muja ca biitijata, yoari méé waari, niipū yu ujeropu ca witiri pī mena, cāja mena yu ameri quēegu waarucu.

17 ”¡Ca amoperi cūtirā tuo ya, Añuri Yeri, Jesucristore ca tuo nñuñjeerāre cā ca ūirijere! Ñañaro bii pacagu, to birora ca tugoeña bayi tutua ametuene nucācāgure maná† yairopu ca niirijere cāre yu ecarucu, ñucā jīcāga ūtāga añuro ca

* **2:14** 2.14 Nm 22.25; 31.15-16. † **2:17** 2.17 Ex 16 Maná, israelitas ca yucu maniri yepapu cāja ca waa nñuña waaro Umuñreco Pacu cājare cā ca baarique ecarique.

botirica wāma wāme owa tuuricaga, tiigare yu ca tiicojogu wado cā ca majipagare yu tiicojorucu” —īimi.

Tiatira macārāre queti tiicojorique

18 —Tiatira macārā Jesucristore ca tuo nūnjeerāre queti wederi maju cāare o biro īi owa cojoya. Ate īimi Ūmureco Pacu Macā pecame ca ūu nucūri punare biro cape cāti, ūucā ājipōda‡ pīri añuro ca jūa ajiyaarijere biro dāpori cāti, ca biigu:

19 “Muja ca tii niirijere, muja ca mairijere, díamacū muja ca tuo nucā buorijere, bojocare añuro ca tii nemorā muja ca niirijere, pato wācātirāra muja ca tagoeña bayi niirijere, yu maji. ūucā mecū muja ca tii niirijere, tii jañorā muja ca tiircaro ametāenero muja ca tii niirije cāare yu maji.

20 ”To biro ca biirā nii pacarā, Jezabel, cō majuropeera, ‘Ūmureco Pacu yee quetire wede jugueri majo yu nii,’ ca īi yeego, muja watoare ca niigore wede majori méé to birora cōre muja iacā. Cō pea cō ca bue majorije mena, yu yaarā yure pade bojari majare īi ditori, umāa, nomia ca tiiya maniri wāmepu ūee epe nucū yuju, ūucā weericarāre īi nucā buorā baarique cāja ca tiicojorijere baa, cāja ca tiiro tiimo. **21** Ñañaro cō ca tii niirijere tii yerijāari, tagoeña yeri wajoa cō bijato īigu, jīcā cuu cōre yu cūumiwu. Cō pea to biro ñañaro cō ca tii niirijere tagoeña, yeri wajoarugatimo. **22** To biri puniro cō ca diarique tamuoro yu tiirucu. Cō ca bue majorijere cō ca

‡ 2:18 2.18 Bronce.

tiirore biro ca tii nñanñejerä cää, to biro cäja ca tii niirijere cäja ca tñgoeña wajoatijata, ñañaro cäja ca tamñoro yü tiirucu. ²³ Cõ puna cääre yü jña batecärucu. To biro yü ca tiiro niipetirä Jesucristore ca tao nñanñejerä, bojoca cäja ca tñgoeña niirijere, yeri cati tñgoeñariquepüre, ca majigü yü ca niirijere majirucuma. Ñucä mäja ca nñiro cõrorena, mäja ca tiirique ca nñirore biro tee wapare yü tiicojorucu. ²⁴ Mäja Tiatira ca nñirä, mäjare ü ditori cõ ca bue majoriquere tiiti, ñucä, ‘Satanás cä ca yeri tutuarije cä jïcära cä ca majirije nii,’ cäja ca ñirije cääre majiti, ca biirära ‘Apeye mäjare yü tii doti nemotirucu,’ yü ü. ²⁵ Mee, mäja ca tii maji niirije docare yü ca doori rñmäpü to birora añuro tiicöa nñiña.

²⁶ ”Ñañaro bii pacarä, to birora tñgoeña bayi tutua ametüene nñucä, ñucä yü ca boori wämere to birora tii yapano nñucä ca biiräre, bojocare cäja ca doti maji niipere yü tiicojorucu, ²⁷ yü Pacä doti majiriquere yüre cä ca tiicojoro yü ca ñeericarore birora.

To biri cäja pea, cõmegü cñocäricarä bojoca poogaarire doti niirucuma.

Ñucä diirärire paa waa bateräre biro cäjare tiirucuma. §

²⁸ ”Ñucä boeri ñocõre cäjare yü tiicojorucu. ²⁹ ¡Ca amoperi cütiträ tñoya, Añuri Yeri, Jesucristore ca tao nñanñejeräre cä ca ñirijere!” —íimi.

3

Sardis macäräre queti tiicojoriique

1 —Sardis macārā Jesucristore ca tuo nūnūjeerāre queti wederi maju cāare o biro ū owa cojoya. Ate ūimi Umu'reco Pacu cū ca tiicojoricārā, jīcā amo peti, ape amore pūaga penituarō yeri ca niirā chō,* ūucā to cānacā ūocđare chogu:

“Mujja ca tiirije niipetirijere yu maji. Ca catirāre birora mujja wedeo nii; biirāpua añuro petira ca bii yairicarāre biropu mujja niicā. **2** ‘Wācā, bojoca catiya nija’ yai ūucā waaropu ca biirijere cati tua, ca maja ūucāro tiiya petopura. Yua, Umu'reco Pacu cū ca ūa cojorore añurije mujja ca tii niirijere yu bhati. **3** Mujare cāja ca wede majorique mujja ca tuoriquere tūgoeñari, tee ca ūirore biro tii nūnūjeeyā. Ūucā ūañaro mujja ca tiirijere tūgoeñā wajoaya. Tūgoeñā bojoca cati, mujja ca bii yue niitijata, ‘Cā doocumi’ mujja ca ūitiri tabe unore, jīcū jee dutiri majure biro yu earucu.

4 ”To biro mujja ca biimijata cāare, Sardis’re niima jīcārā ūañarijere tiirucu ca tiitirā. Cāja, ca ūañarijere manirā niima ūirā juti botirije jāñacāri, yu mena waa yujurucuma. To biro ca biiparāra niirā biima. **5** Ūañaro bii pacarā to birora ca tūgoeñā bayi tutua amet̄ene ūucārā, añurije juti botirije jāñarucuma. Cāja wāme, owarica pūuro catirique ca niiri pūuropure owa tuuriquere, jīcāti uno peera yu coetirucu. To biro tiitigura yu Pacu, to biri cāre queti wede bojari maja† mena cū ca ūa cojoro, ‘Ani jāare yu maji,’ yu ūirucu.

* **3:1** 3.1 Ap 1.4; 4.5; 5.6 Umu'reco Pacu cū ca tiicojoricā Añu Yeri jīcāra nii pacagu, jīcā amo peti, ape amore pūaga penituarō niiri wāmeri ca bii bau niigare chō. † **3:5** 3.5 Ángeles.

6 ”¡Ca amoperi c̄atirā tuo, Añuri Yeri, Jesucristore ca tuo nñuñjeerāre cū ca ñirijere!” —íimi.

Filadelfia macārāre queti tiicojorique

7 —Filadelfia macārā Jesucristore ca tuo nñuñjeerāre queti wederi majā cāare o biro ñi owa cojoya. Ate íimi ca ñañarije manigu, díámacū wado ca ñigü, Wiogü David niiquírichü yaaro jope pāaricarore ca chogü, cū ca pāaro jícū uno peera bia weo majiña mani, ñucā cū ca biaro jiro cāare jílcū uno peera pāa weo majiña mani, ca biigü:

8 “Mujá ca tii niirije niipetirije yá maji. Ca tutuatirācā mujá nii, biirāpua. To biro bii pacarā, mujare yá ca ñirore biro tii nñuñjee, yure ca majirā mujá ca niirijere wede junati, mujá biiti. Iañá. Mujá jüguerore jícā jope yá jope pāa nñcō, jícā uno peera cū ca biatipa jopere. To biri añurije quetire mujá ca wede yujuro, jícā uno peera mujare camota majitirucumi. **9** Satanás're ca ñi nñcū bñó nñuñjeerā, judíos niiti pacarā, ‘Judíos jää nii’ ca ñi ditorā mujá pñto waari, cñja ájaro jupearí mena cñja ca tuetu ea nuu waaro yá tiirucu, yá ca mairā mujá ca niirijere cñja ca majipere biro ñigü. **10** To birora ca tñgoeña bayicõa niirā niirique yá ca dotiriquere, mee to birora mujá bii. To biri yá pee cña, ati umñreco niipetiroph ati yepa ca niirāre ñañaro mani ca tiiro ca bii buiyeerije ca bii eari tabere mujare yá ïa coterucu.

11 ”Yoari méé yá doorucu. Mujá ca chorijere to birora ïa nñuñjeecõa niiña, añurije mujá ca bñapere jícā uno peera mujare cū ca ñematipere biro ñirā. **12** Ñañaro bii pacarā ca tñgoeña bayi

tutua ametaa nucārāre, yu Umareco Pacu yaa wii wii bota cāja ca niiro yu tiirucu. To biri jīcāti uno peera tii wiire witi weo, biitirucuma. To biri cājapure, yu Umareco Pacu wāme, yu Umareco Pacu yaa macā Jerusalén umareco tutipu ca duwi doori macā yu Umareco Pacu cā ca tiicojori macā wāmere, ñucā yu wāme wāma wāme cāare cājapure yu owa tuurucu.

13 ”¡Ca amoperi cātirā tuo ya, Añuri Yeri, Jesucristore ca tuo nunujeerāre cā ca ñirijere!” —íimi.

Laodicea macārāre queti tiicojorique

14 —Laodicea macārā Jesucristore ca tuo nunujeerāre queti wederi maja cāare o biro ñi owa cojoya. Ate íimi “To biro to biijato” ca ñigu, cā ca ñariquere díamacu ca wedegu, díamacu wado ca ñigu, Umareco Pacu cū ca jeeñorique niipetirije jotoa ca niigu:

15 “Muja ca tii niirije niipetirije yu maji. Buaro ca ajirijere biro niiti, ñucā buaro peti ca yujuarijere biro niiti, muja ca biirijere yu maji. Buaro ca ajirijere biro nii, buaro ca yujuarijere biro nii, muja ca biijata añucā boo.[‡] **16** To biri buaro ca yujuarijere biro nii, ñucā buaro ca ajirijere biro nii, biitirāra, ca aji potirijere biro pee muja ca niirije juori mujare yu ujeoti batecārucu. **17** ‘Pau ca apeye cātirā jāa nii, añuro jāa niicā, ñee uno jāare dujati,’ muja ñi, biirāpua. To bii pacarā muja ca catiro jāñarije mena peera, añurijere ca

[‡] **3:15** 3.15 “Ca yujuarijere biro muja nii,” ñiro, Jesucristo cū ca dotirore biro ca tii nunujeetirāre ñiro ñi. Ñucā “Buaro ca ajirijere biro muja nii” ñiro pea, “Jesucristo cā ca dotirore biro añuro ca tii nunujeerāre” ñiro ñi.

c̄otirā, ca ñañarā, ca apeye manirā, ca īatirā, ca juti manirāre biro m̄ja ca niirije peera, ‘To biro jāa biicu,’ m̄ja ū ū majiti. ¹⁸ To biri ca apeye pairā niirugarā, pecamep̄e joe weerique oro weta wapa tiiya. Ñucā boboro juti manirā m̄ja ca niirijere jāña buatorugarā juti botirije, to biri ñucā uco capegaarire pioriquere, yare ca wapa tiiparā m̄ja nii, añuro m̄ja ca ū majipere biro ūrā, m̄jare yū ū wede majio. ¹⁹ Niipetirā yū ca mairāre tuti bojoca catio, wede majio, yū tii. To biri t̄goeña bojoca cati, t̄goeña yeri wajoaya.

²⁰ ”Iaña. Jāa waarauḡ, jopep̄e yū j̄o nucū, jīcū uno yū ca j̄orijere tuo, jope pāa, cū ca tiijata, cā mena cā yaa wiip̄e jāa waa, cū mena baa, cū pee cāa yū mena baa, añuro bapa c̄uti, yū tiirucu. ²¹ Ñañaro bii pacarā, to birora ca t̄goeña bayi tutua amet̄ene n̄acārāre, ñañarijere bii amet̄ene n̄acāri, yū Pac̄ mena, cū ca doti niiri tabep̄e yū ca duwi earicarore birora yū cāa, yū ca doti niiri tabere yū mena cūja ca duwiro yū tiirucu.

²² ”¡Ca amoperi c̄utirā t̄oya, Añuri Yeri, Jesucristore ca tuo n̄unueerāre cū ca ūrījere!” —íimi.

4

Um̄reco Pac̄ure ū n̄ucā buorique Juan're ca bii ūrīque

¹ Ate jiro ūa cojoḡ, um̄reco tutip̄re jīcā jope, pāa n̄acōrica jope, yū ūaw̄. Wederique yū ca tuo

§ **3:20** 3.20 Jope pāariquere to ca ūjata, “M̄a ca cati niirijep̄e yare nii dotiya,” ūiḡ, cū ūriquere ūro ū.

juorique putirica wu putiricarore biro ca bujarije yu mena ca wederije pea o biro yure ūiwu:

—Anopu mua dooya. Ate jiro ca biiipere mure ūnogu doogu yu tii —yure ūiwu.

² To biro yure ca ūirora, Añuri Yeri cã ca tutuarije yure ca bii oto weo nacoro, umareco tutipure wiogu cã ca duwiri cmurore cuja ca doporicarore, ūucã toopure jicã ca duwigure yu ūawu. ³ Wiogu cã ca duwiri cmurophre ca duwigu baurique pea jaspe, to biri cornalina, cuja ca ūirijere biro niiwu. ūucã cã ca duwiro jotoare, bue niimamu beto, esmeralda ca ajiyaarore biro ajiyaa nucuwi. ⁴ To biri ūucã wiogu cã ca duwiri cmuro wejare apeye wiorã cuja ca duwiri veinticuatro peti niiwu. ūucã teepure duwiwa bucurã, juti botirije jaña, cuja dupgaari peera oro mena cuja ca tiirica betorire ca pejarã. ⁵ Wiogu cã ca duwiri cmurorena bupo cã ca yaberije, wederique, bupo cã ca paarije, witiwu. To biro biicã ūucã, wiogu cã ca duwiri cmuro juguerore, jia boerica tuturi jicã amo peti, ape amore puaga penituaro niirije peti ūu nucuwu, Umareco Pacu yaarã yeri ca niirije.* ⁶ ūucã wiogu cã ca duwiri cmuro juguerore, dia pairiya oco ca ūweri maniri sãra yaare biro bauwu.

Wiogu cã ca duwiri cmuro putore, ūucã to weja pee cãare bapari peti ca catirã niwi, cuja juguero pee cãare, cuja jiro pee cãare, ca cape cutirã. ⁷ Cuja ca catirã mena macã ca nii juogu, yai juague[†] biigu niwi; cu ja macã pea wecure biigu niwi; puarã jiro macã bojocure biro ca diámacã cutigu

* **4:5** 4.5 “El séptuple espíritu de Dios.” Ap 1.4; 3.1; 5.6. † **4:7** 4.7 León.

niiwi; ca t̄ajaḡa pea aa ca w̄uuḡare biiḡa niiwi.

⁸ C̄ja ca catirā baparip̄ura c̄ja ca niiro cōro seis niiriye quedap̄uri c̄tiwa. Ñucā tee jotoare, tee doca cāare ca cape c̄tirā niiwa. To biro biicāri, ñamiri, um̄arecori, o biro ū yerijāatiwa:

“Ca ñañarije maniḡa, ca ñañarije maniḡa, ca ñañarije maniḡa peti niimi Ūpu Ūm̄areco Pac̄a, niipe-tirijep̄ure Ca Doti Tutua Niiḡa,[‡]

Ca nii j̄o doorica, to birora ca niicōa niiḡa, ñucā nemo ca doop̄a,”

Ū jea nii baja peo niiwa.

⁹ Ca catirā, wioḡa c̄a ca duwiri cūmurop̄are ca duwiḡa to birora ca caticōa niiḡare, “Ca añu majuropeeḡa peti m̄a nii” c̄re ū, c̄re ū nac̄a b̄o, “Añu majuropeecā” c̄re ū, c̄ja ca ū ūjea nii baja peorucuro cōrora, ¹⁰ veinticuatro niirā b̄uc̄rā, wioḡa c̄a ca duwiri cūmuro wejare ca duwirā cāa, oro betori c̄ja ca pejarijere jeeri, wioḡa c̄a ca duwiri cūmurop̄a ca duwiḡa p̄utop̄a cūu cojo, c̄a j̄aquerore c̄ja ãj̄uro jupearí mena ea nuu waari, to birora ca caticōa niiḡure o biro c̄re ū nac̄a b̄owa:

¹¹ “Ūpa, j̄aa Ūm̄areco Pac̄a, m̄a, ca añu majuropeerije,

Ū nac̄a b̄orique, ca tutua majuropeeḡa niiriquere, ca ñeep̄a peti m̄a nii.

M̄ara niipetirije m̄a tiiupa. M̄a ca boorore biro bii nii.

Ñucā m̄a ca boorore biro m̄a ca tiirique nii,” c̄re ū nac̄a b̄owa.

5

Owarica tunua

[‡] **4:8** 4.8 Is 6.3.

¹ Tee jiro wiogu cã ca duwiri cãmuropu ca duwigu cã amo díamacã nãña peere, jíca tunua pua nãñapura owarica tunua, jíca amo peti, ape amore puaga penituaro niirije biarica tunuare yu ñawu. ² Nucã yu ñawu jíca, Umureco Pacure queti wede bojari maju do biro tiya maniropu ca tutuagu, tutuaro wederique mena o biro ca ñigure: “¿Ñiru cã niiti, biariquere yegari tii tunuare ca pãapu? ” ñiwi. ³ Umureco tutipu cãare, ati yepa cãare, ñucã ati yepa docapu cãare, tii tunuare pãari ca ñapu uno manicãwi. ⁴ To biri yu pea buaro yu otiwu, jíca unora tii tunuare pãari, to ca niirijere ca ñapu uno cã ca maniro ñama ñigu. ⁵ Yu ca otiro ñagu, jíca bucurã mena macã, o biro yure ñiwi: “To cõrora otiya. Mee niimi jíca, Yai Júagure biro ca tutuagu, Judá yaa puna macã, David pãrami, ca bii ametua nucãricu. Cã, tii tunuare jíca amo peti, ape amore puaga penituaro ca niirije biariquere yega, tii tunuare pãa, tiirucumi,” yure ñiwi.

⁶ To cõrora wiogu cã ca duwiri cãmuro, to biri ca catirã bapari, ñucã bucurã cãja ca niiro watoare, Oveja Macu cãja ca jíja cõaquicure biigu ca nucûgure yu ñawu. Cã pea, jíca amo peti, ape amore puaga penituaro potagaari chti, ñucã jíca amo peti, ape amore puaga penituaro niirije cape chti, biiwi, Umureco Pacu yaarã yeri ati yepa niipetiropu cã ca tiicojoricarã ca niirijere.* ⁷ Cã, Oveja Macu pea, wiogu cã ca duwiri cãmuropu ca duwigu putopu waa, cã amo díamacã nãña pee owarica tunua cã ca chori tunuare amiwi. ⁸ Tii tunuare cã ca amirora, ca catirã bapari ca niirã, ñucã bucurã veinticuatro

* **5:6** 5.6 Ap 1.4; 3.1; 4.5.

ca niirā, cāja ājhro jupearī mena ea nuu waawa Oveja Macā juguerore. Cāja niipetirāpūra bāa tēe[†] bajaricarire cāowa. Ñucā ca jāti añurijere oro mena tiirica bapari dadarori, cāja ca maa jāarica baparire cāowa. Tee, ca jāti añurije cāja ca maa jāarica bapari pea, Umareco Pacā yaarā cā yaa pooga macārā, cāre cāja ca jāi juu buerucurijere ūiro biiwā. ⁹ Cāja pea wāma wāme o biro ūi bajawa: “Māa, owarica tunuare ami, biariquere yega, ca tiipūra niigā mā bii. Ñañaro jāa eco yai, mā díi mena, niipetirā bojoca poogaari, bojoricarori ca wederā, niipetiri macāri macārā, niipetiri yepari macārā, Umareco Pacā yaarā jāa ca niiro mā tiiwā.

¹⁰ To biro bii yai bojacāri, wiorā jāa ca niiro tii, jāa Umareco Pacā yeere ca paderā paia jāa ca niiro tii, mā tiiwā.

Ñucā ati yepa niipetiropūre ca doti majiparā jāa ca niipe cāare mā tii bojawā,”
cāre ūi baja peowa.

¹¹ Tee jiro ūa cojogā, wiogā cā ca duwiri cūmuro, to biri ñucā ca catirā, aperā bācūrā, cāja ca niiro weja ca niirā Umareco Pacāre queti wede bojari maya paā millones de millones peti[‡] ca niirā cāja ca bajarijere yā tuowā. ¹² Cāja pea tutuaro wederieque mena o biro ūi baja wedeowa:

“Oveja Macā, cāja ca jāmiricā pea,
ca tutua majuropeegā niiriquere,
dije ūno dājaricaro maniro niipetirije ca cāogā
niiriquere,

[†] 5:8 5.8 Arpas. [‡] 5:11 5.11 “Millares de millares y millones de millones.”

ca maji majuropeege niiriquere,
 ca bii tutuaḡe niiriquere,
 ñucā ‘Ca nii majuropeege m̄e nii,’
 ‘Ca añu majuropeege m̄e nii,’
 ñi nacā b̄oriquere,
 baja peo nacā buoriquere,
 ca ñeep̄e uno peti niimi’
 ñi baja wedeowa.

¹³ Ñucā Ùm̄areco Pac̄a cā ca jeeñorique niipe-tirijep̄ra, ùm̄areco tutip̄a ca niirije, ati yepa ca niirije, ati yepa docap̄a ca niirije, dia pairiyap̄a ca niirije cāa, o biro ca ñirijere yu t̄ow̄a:
 “Wioḡa cā ca duwiri cūmurop̄re ca duwiḡre, to
 biri Oveja Macāre, to cānacā r̄am̄ara
 ‘Cāra niimi ca nii majuropeege, ca añu ma-juropeege,
 ca tutuaḡa,’ ñi nacā buocōa niircarā cāja nijato,”
 ca ñirijere.

¹⁴ To biro to ca ñiro, bapari ca catirā pea, “To
 birora to bijjato,”[§] ñi yuuwa. Bucurā veinticuatro
 ca niirā pea, cāja áj̄ero jupearí mena ea nuu waari,
 cājare ñi nacā buowa.

6

Biarique

¹ Ñucā Oveja Macā, owarica tunuare jīcā amo peti, ape amore p̄aaga penituario ca niirije biari-quere, ca nii j̄aori tabere cā ca t̄āa pāaro yu ñaw̄a. Cā ca t̄āa pāa cojorije menara yu t̄ow̄a bapari ca catirā mena macājīcā, bupo cā ca bujero cōro o biro cā ca ñi wederijere: “Dooya,” ñiwi. ² To biro cā ca

ĩiro ĩa cojogu, yu ĩawu jīcā caballo ca botigure. Cā jotoa ca pejagu pea b̄erica betore c̄owi. To biri ñucā Wiogu cū ca pejari beto ʉnore tiicojo ecowi. Tii betore pejari, cū waparāre bii ametua nucācāwi; ñucā ca bii ametua nucāpura niicāgu biiwi.

³ Ñucā biarica tabere Oveja Macā cū ca tāa pāa juojāri tabe jiro macā tabere cū ca tāa pāaro, jīcā jiro macā ca catirā mena macā o biro cū ca ĩiro yu t̄owu: "Dooya," iwi. ⁴ To biro cū ca ĩirora, ñucā apī caballo ca jūagu witi doowi. Cū jotoare ca pejagu pea, ati ʉm̄reco macārā añuro cūja ca niimirijere cū ca ñañopere doti tutuariquere tiicojo ecowi. Ñucā bojoca cūja majuropeera cūja ca ameri jīa yaipere ūig, pairi pī niip̄ire cūja ca ʉporicu niiwi. ⁵ Biarique p̄a tabe jiro macā tabere Oveja Macā cū ca pāaro ñucā p̄uarā jiro macā, ca catirā mena macā: "Dooya," cū ca ū acaro buiro yu t̄owu. To biro cū ca ĩiro ĩa cojogu, ñucā caballo ca ūigure yu ĩawu. Cū jotoa ca pejagu pea, jīcā coro nucāo ñaarica corore c̄owi.* ⁶ Ñucā ca catirā bapari ca niirā watoapu, jīcā wāme o biro ca ū wedeo cojorijere yu t̄owu: "Trigo jīcā kiloacāra bojoca jīcā r̄um̄ cūja ca pade wapa taaro cōro wapa c̄uti. Cebada cāa itia kiloacāra, jīcā r̄um̄ pade wapa taaricaro cōro wapa c̄uti. To biro to ca bii pacaro ʉje ocore, ñucā ūjere, no ca boorora tii bateticāña," ū wedeowu.

⁷ Tee jiro ñucā biarica tabe itia tabe jiro macā tabere Oveja Macā cū ca pāaro, ñucā itiarā jiro macā ca catirā mena macā: "Dooya," cū ca ĩiro yu t̄owu. ⁸ To biro cū ca ĩiro ĩa cojogu, ñucā apī caballo

* **6:5** 6.5 Balanza, b̄aro aua boarique ca waapere ca bii cōoñarique nii.

juri jañuri booro ca niighre yu ñawu. Cã jotoa ca pejagu pea, “Bii Yairique,” wãme cutiwi. Cã jiroacãra ñañaro Bii Yairica tabere[†] ca nii ñögu ñunuwi. Cãja pea ati ñumareco macãrã bapari taberi ca niirãre jicã tabe macãrãre ameri jiarique mena, aua mena, diarique mena, waibucurã cãja ca baa yaiorije mena, cãjare cãja ca jia peoti dotiricarã niiwa.

⁹ Biarique bapari niirije jiro macã tabere Oveja Macã cã ca pãaro yu ñawu, ñumareco Pacu yee quetire wede, teere to birora to ñuñejecõa nii, cãja ca biirique juori, ñañari wãmepu cãja ca tii jia batericarã yeri, waibucurã juari joe munerica tutu doca ca niirãre. ¹⁰ To biri ñumareco Pacure tutuaro mena o biro ii acaro buiwa: “Wiogu ca ñañarije manigu, diámacu ca ñigu, ¿no cõropu ati yepa macãrãre ña beje, jãare jia ame boja, mu tiigut?” iiwa. ¹¹ To biro cãja ca ñiro, ñumareco Pacu pea juti ca botirije cãjare jãari, “Yerijaaña ména, duja tii cuu ca eapa tabe. Mujare biro yu yee quetire wederi maja niima ména tii yepapure, Cristo yee queti juori ca bii yaiparã dujama. Cãja niipetirã cãja ca nea poo petiro jiropu docare, cãjare yu ña bejerucu,” cãjare ñiwi.

¹² Biarique jicã amo cõro niirije cã ca tua pãaricaro jiro macã tabere Oveja Macã cã ca pãaro, buaro jita nana, muipu cãa buaro ñii, boori jutiro ca ñiiriore biropu[‡] biicã yai waawi. To biri ñucã muipu ñami macã cãa, dií quire biro jeeñacã yai waawi. ¹³ Ñucã buaro ca wino waaro, higueragu dica higo ca jumera ca ñaabaterore biro ñaabatewa

[†] **6:8** 6.8 Infierno: Jesucristore ca to ñuñejetiricarã ca bojoca ñañarã cãja ca waapa tabe. [‡] **6:12** 6.12 Cabra poa buaro ca ñiiriore biropu.

Umureco tuti macārā ñocōa cāa. ¹⁴ To biro ca biiri tabera, Umureco quejero cāa, owarica pūurore ñee tunua yaioricarore biro biicā yerijāa waawu. Útā yucu ati yepare ca niimirije, ñucā diaripure yucu poogaari ca niimirije cāa, aperoripu wuu batecā yai waawu.

¹⁵ To biro ca biirijere ūari, ati yepa macārā wiorā, ca nii majuropeerā, uwamarā ūparā, ca apeye pairā, do biro ca tiiya manirā ca niimiricarā, ñucā niipetirā ca pade coterā, ca pade cotetirā mena, operipu, útā buurori watoaripu duti ñaaajuacāri cūja niipetirā, ¹⁶ útā yucarena, útāgaarirena o biro ū acaro buiwa: “Jāare ñaapea b̄hatoya, § wiogu cū ca duwiri cūmuropu ca duwigu jāare ūaremi; ñucā Oveja Macū, ñañaro jāare cū ca tiipere jāare camotaya. ¹⁷ Mee, ñañaro mani ca tamuoro manire cū ca tiipa rāmu eacoa, ¿noa pee teere cūja nucārāti?” ūiwa.

7

Israelyaa pooga macārā

¹ Ate jiro bapari Umureco Pacure queti wede bojari maja, ati yepare, dia pairiya cāare, ñucā jīcāgu yucugu uno peerena, ca wino paa puutipere biro ūrā bapari joperipurena ca nucū biatorāre ū ūawu. ² To biri ñucā ū ūawu apī, Umureco Pacure queti wede bojari maja, Umureco Pacure to birora ca caticōa niigū wāmerekia cūuricaro cuori, muipū cū ca mua dooro pee ca doogure. Cū pea, aperā bapari Umureco Pacure queti wede bojari maja, ati yepare, dia pairiya cāare, ñañaro cū ca tii dotiricarāre, tutuaro wederique mena o biro cūjare ū

acaro buwi: ³ “Tii yepare, dia pairiyare, yucã cãare, ñañaro tiiticãña. Mani Ùmureco Pacure pade bojari majare, cã wãme mena cãja diámacãrire ñia cõuña mani ména,” ií acaro buwi.

⁴ To biro cã ca iiro jiro yã thowã ano cãnacãrã peti, Ùmureco Pacu wãmere ca ñia cõu ecoricarãre. Israel yaa pooga macã punari macãrã niipetirã ciento cuarenta y cuatro mil peti ñia cõu ecoupa.

⁵ Judá yaa puna macãrã doce mil peti ñia cõu ecowa.

Rubén yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

Gad yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

⁶ Aser yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

Neftalí yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

Manasés yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

⁷ Nucã Simeón yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

Leví yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

Isacar yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

⁸ Nucã Zabulón yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

José yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

Benjamín yaa puna macãrã cãa doce mil peti ñia cõu ecowa.

Pau bojoca juti botirije ca jãñarã

⁹ Ate jiro paã bojoca, niipetiri poogaari macãrã, bojoca bojoricarori ca wederã niipetirã, niipetiri macãri macãrã, do biro tii cõoña peotiricarã méé

ca niirā, juti botirije wado jāñaricarā, pūu queeri jeecāricarā wiogu cā ca duwiri cūmuro juguerore, nucā Oveja Macā juguerore, ca nucūrāre yu ūawu. **10** Niipetirā tutuaro wederique mena o biro ū acaro buiwa:

“Mani Umareco Pacā ca doti majuropeegu cā ca duwiropu ca duwigu, to biri Oveja Macā, manire ametuenema,”

ū acaro buiwa.

11 Niipetirā Umareco Pacāre queti wede bojari maja, wiogu cā ca duwiri cūmuro wejare, nucā buçurā, aperā ca catirā, cāja ca niiro wejare nucū cojowa. Cāja pea wiogu cā ca duwiri cūmuro diāmacā, cāja ājuro jupearī mena ea nuu waa yepapu muu bia cūmu waari, Umareco Pacāre o biro ū nucā buòwa:

12 “To biro to bijjato.

Baja nucā buorique, ca añu majuropeerije, majiriique,

‘Mu añu majuropeecā’ ūriique, ū nucā buorique, cā ca tutua majuropeerije, cā ca bii tutuarije, mani Umareco Pacāre to birora ū nucā buocða nirique to nijato.

To biro to bijjato,’ ūwa.

13 To biro cāja ca ū niiri tabera jīcā buçurā mena macā:

“¿Jiājā juti ca botirije ca jāñarā, noa cāja niiti?
¿Noopu cāja doojapari?”

yure ū jāiñawi.

14 To biro yure cā ca ū jāiñaro:

“Wiogu, mu, mu maji cājara,”
cāre yu ū yuuwu.

Cā pea o biro yure ūwi:

“Anija, Jesucristo cūjare cā ca bii yai bojariquere tuo nūnūjee,
 cā dīi mena cūja ca ñañarijere cā ca coerica
 rā niiri, ñañaro peti bojoca cūja ca biiri
 rūmūrire ca ametūaricarā niima.
 15 To biri Umureco Pacū cā ca duwiri tabe jūguero
 niima. Cā yaa wiipūre ñamiri, umurecori, to
 birora cāre tii nūcā būocōa niima.
 Wiogū cā ca duwiri cūmuropūre ca duwigū pea, cā
 ca bojoca cāti niirije mena cājare īa nūnūjee
 niirucumi.
 16 Dii rūmū uno peera aāa boa, oco jinirūgarā,
 ñañaro tamūotirucuma. Muipū cāa, puniro
 cājare ajitirucumi.* Ca ajirije cāa cājare aji
 pato wācōtirucu.
 17 Oveja Macā, wiogū cā ca duwiri cūmuro watoapū
 ca niigūra, cājare ca cotegū niirucumi.
 Cāja ca oco jinirūgaro, catirique oco punari ca
 niiri tabepū cājare jāo waarucumi.†
 Umureco Pacū pea ñañaro cāja ca bii yaja pua
 otimirique cape ocore tuu coerucumi,”
 yūre īi wedewi.

8

Ca tūjari dobero

¹ Ņucā Oveja Macā, seis niirije jiro macā tabe
 biarica tabere cā ca tāa pāarora, jīcā nimaro deco-
 macā peti,* umureco tutipūre ca būjūmijārije yūjū
 nūcā peticoawū.

² Jiro yū īawū, jīcā amo peti, ape amore pūaga
 penituario ca niirā Umureco Pacūre queti wede

* **7:16** 7.16, 17 Is 49.10. † **7:17** 7.17 Sal 23.1-2; Is 25.8. * **8:1**

8.1 Media hora.

bojari majā, Umu'reco Pacu j̄uguero ca nucūrā, cāja cōrorena putirica w̄uri cāja ca tiicojoricarāre.

³ Jiro apī Umu'reco Pacu p̄to macā doo, ca j̄uti añurijere cāja ca joe m̄eneri tutu p̄to ea nucā waawi. Ca j̄uti añurijere cāja ca maa jāarica coro, oro mena cāja ca tiirica corore c̄owi. Toopu cā ca nucūro, joericaro añuro ca j̄uti añurijere pairo cāre tiicojowa, Umu'reco Pacu yaarā cā yaa pooga macārā niipetirā cāja ca jāi juu buerucuriye mena, altar[†] oro mena cāja ca tiirica tutu, wiogu cā ca duwiri cūmuro j̄uguero ca niiri tutupu cā joe m̄enejato iirā. ⁴ To biro cā ca tiirora, ca j̄uti añurije bueri, ñucā Umu'reco Pacu yaa pooga macārā cāja ca juu bue nucā b̄orucuriye mena Umu'reco Pacu p̄topu bue m̄ua eawu. ⁵ To cōrora Umu'reco Pacure queti wede bojari majā pea ca j̄uti añurije maa jāarica corore ami, waib̄chrārā joe m̄enerica tutu maquē niiti ca ajiyaarije mena tii corore maa jāa dadori, ati yepapure poo bate duwiocā cojowi. To biro cā ca tiirije menara b̄opo b̄ujā, wederique wedeo, tutuaro b̄opo yabe, b̄aro jita nana, biiwu.

Putirica w̄uri

⁶ J̄icā amo peti, ape amore p̄aga penituarō niirā Umu'reco Pacure queti wede bojari majā putirica w̄urire putirā doorā tiiwa.

⁷ Ca nii j̄ogu, Umu'reco Pacure queti wede bojari majā cā putirica w̄ure putiwi. Cā ca putirije menara, oco ca b̄urica quiiri,[‡] ca ñurije díi mena ca aysiarije ñaawu ati yepapure. To biro ca biirora, ati yepa itia tabe cōro ejaro ca niiri yepare j̄icā tabe

[†] 8:3 8.3 Altar, Umu'reco Pacure tii nucā b̄orā yucu díi ca j̄uti añurijere joe m̄enerica tutu. [‡] 8:7 8.7 Granizo.

ñu, yucu itia tabe cōro ca niirije jīcā tabe ñu, taa ca jumerije pea niipetirijepura ñu peticoa, biicāwū.

⁸ Cū jiro macū, Umu'reco Pacure queti wede bojari maju putiwi ñucā cū putirica wūre. Cū ca putirije menara, dia pairiyapure, jīcā macānucū buuro, buaro ca ñuri buuro ñaañua eawu. To biro ca biirora, dia pairiya itia tabe cōro ejaro ca niiri tabe jīcā tabe dí wado biicoawu. ⁹ Ñucā itia tabe cōro pairo ejaro dia pairiyapure ca niimiricarā, jīcā tabe macārā dia peticoawa. Ñucā cūmu pacagaari itia tabe cōro pairo ca ejarore dia pairiyapure ca niimirique cāa, jīcā tabe maquē tii yaio ecocoawu.

¹⁰ Puarā jiro macū, Umu'reco Pacure queti wede bojari maju putiwi ñucā cū putirica wūre. Cū ca putirije menara, umareco tutipu macū ñocō paiguuro, jīa boerica tutu ca ñu nucūrore biro ca ñugu ñaduwi eagu, itia tabe cōro pairo ca ejaropure diari ca niimiriquere, ñucā oco ca witiri operi ca niimirique cāare, jīcā tabe tii yaio peticā cojowi. ¹¹ Ñocō pea, “Ca Jāguēgh,”§ wāme cātiwi. To biri itia tabe cōro pairo oco ejaro ca niimirije, jīcā tabe buaro ca jāguērije jeeñacoawu. To biro ca biirije juori, paú bojoca bii yaiwa.

¹² Itiarā jiro macū, Umu'reco Pacure queti wede bojari maju putiwi ñucā cū putirica wūre. Cū ca putirije menara, muipū umareco macū itia tabe cōro ejaro ca niigū jīcā tabe naitīacoa, ñucā ñami macū cāa jīcā tabe naitīacoa, to biri ñocōa cāa itia tabe cōro pairo ejaro ca niirāpura jīcā tabe

naitīacoa, biicāwa. To biri umareco, ñami, itia tabe cōro ca boemirije jīcā tabe boeticoawu.

13 Teere īa niirucugu yu tāowu aa pacu, umareco tuti decomacāp̄re wuu amojode, tutuaro wederique mena o biro cā ca īi wedeoro: “Abé nija. ¡Abé nija! ¡Abé nija! Ano jiro itiarā Umareco Pacure queti wede bojari maja cāja putirica wāurire cāja ca putiro, tii yepa macārā ñañaro peti tamorā doorā tiima,” cā ca īrijere.

9

1 Bapari jiro macā Umareco Pacure queti wede bojari maju cā putirica wāure putiwi ñucā. Cā ca putirije menara jīcā ñocōre biigū ca niigū umarecopu macā ati yepap̄re ca ñaaduwi dooric̄re yu ñawu. Cā, ca ūcāari opere pāaricarore tiicojo ecowi. **2** Tii opere cā ca pāarora, tii opep̄ure weje joericaro ca bue māaro cōro peti bue māawu. Tii ope ca bue mārijera muipū cā ca naitīaropu, ñucā wino ca paa puutiropu, tiicāwu. **3** Tee bueri menara yejeroa ati yepap̄re witi ñiacūmu jeja ñucā peticoawa. Yejeroa pea, “Cotiapa cā ca toaro ca puniro cōro punirucuma,” cā ca īi uwari jāaricarā niiwa. **4** Cāja yejeroa pea ati yepa maquē, taa niipetirije ca jāmerije ca niiriye cōro, ñucā yucu cāare cā ca ñaño doti cojoricarā méé niiwa. Umareco Pacu wāmere cāja diāmacāripu ca cūotirā bojoca wadore cā ca ñaño doti cojoricarā niiwa. **5** “Cājare toa jīa batetirāra, jīcā amo cōro niirā muipūa peti cāja ca wijioro māja tiirucu,” cā ca īi cojoricarā niiwa. Cāja ca toarije pea jīcā cotiapa cā ca toaro cōro puniwu.

6 Tii r̄um̄arire bojoca bii yairiquere amamirucuma. To biro bii pacarā b̄uatirucuma. Ñucā bii yairugamirucuma; c̄ja ca bii yaipep̄a manirucu.

7 Yejeroa pea, ameri j̄iarā waarugarā, caballoare* c̄ja ca beju umo nucōricarāre biirā bauwa. C̄ja d̄up̄uga jotoare oro mena tiirica betorire biro ca baurijere pejawa. Ñucā bojoca baurica wāmere biro diámacū c̄utiwa. **8** C̄ja poa pea, nomio poare biro yoerije niiw̄a. C̄ja upi pea macānucū yaia jūarā b̄uc̄rā† upire biirije niiw̄a. **9** C̄ja up̄arire come juti mena jāñari ditowa. C̄ja ca w̄aurije cāa, ameri j̄ia jāa waara, bojoca c̄ja ca jāñari coori mena caballoa c̄ja ca j̄ao ūmaaro ca b̄ajuro cōro b̄ujuw̄a. **10** C̄ja p̄l̄cōrori cāa cotiapa p̄l̄cōrōre biro niiw̄a, c̄ja ca toari caari. Teep̄a cuowa nímā bojocare c̄ja ca toaro, j̄icā amo cōro niirā muipūa peti ñañaro c̄ja ca tam̄oro c̄ja ca tiipere. **11** Yejeroa wioḡa, ca ūc̄ari ope macū ángel, hebreo wederique menara “Abadón” wāme c̄utiwi. Griego yee mena peera, “Apolión” wāme c̄utiwi.‡

12 Mee, ca nii j̄orije ñañaro tam̄orique amet̄a, ména p̄ua wāme doo nemo.

13 J̄icā amo cōro ca niirā jiro macū, Umuareco Pac̄re queti wede bojari maj̄a putiriwi ñucā c̄a putirica w̄aure. C̄a ca putirora, oro mena c̄ja ca tiirica tutu,§ wioḡa c̄a ca duwiri cūmuro j̄aguero ca niiri tutup̄are ca niirije bapari sawiri watoap̄a wederique ca wedeorijere ȳa tuow̄a. **14** J̄icā amo

* **9:7** 9.7 Waibuc̄rā ca apeye ūmarā. † **9:8** 9.8 Leones. ‡ **9:11** 9.11 Abadón, to biri Apolión wāme c̄utiwi. Waimaja yee mena peera, “Ñañaro ca tii yaioḡa,” wāme c̄utiwi. § **9:13** 9.13 Altar.

cōro jiro macā ɻum̄reco Pac̄ure queti wede bojari maju putirica wuu ca c̄oḡre o biro c̄are ū wedeo cojowu: “Dia pairiya Éufrates weja ɻum̄reco Pac̄ure queti wede bojari maja bapari c̄aja ca jia tuu nac̄oricarāre c̄ajare popioya,” ūw. ¹⁵ To cōrora ɻum̄reco Pac̄ure queti wede bojari maja baparip̄ura popio ecowa. Ati yepa macārā bojocare itia tabe cōro pairo ejaro ca niirāre jīcā tabe macārāre ca jia bateparā niirā biiwa. “Mee, ɻum̄recore too muipū c̄a ca niiro, tii r̄am̄ ca niiro, ūucā c̄a muipū ca niiro, tii c̄ama ca niiro, to biro ca tiiparā niirucuma,” ū ūuricarā niiri to biro biiwa. ¹⁶ To biicāri ūucā, “Jīari maja uwamarā doscientos millones peti niima caballoa jotoa ca pejarā,” ūrrique cāare yu tuo bua cojowu.

¹⁷ To biro ca ūrijere tuo bua ūa cojogu, yu ca ūaricarā caballoa, to biri c̄aja jotoare ca pejarā cāa, o biirā niawa. Niipetirāp̄ura, c̄aja cotiare, c̄aja diámac̄re, come coro pecame ca ūrrijere biro ca jūari coro, jacinto c̄aja ca ūrijere biro ca j̄amerije, ūucā azufre biro ca juriri coori mena jāña ditowa. Caballoa pea, macānuc̄a yai d̄ap̄ugare biro d̄ap̄uga c̄utiwa. To biro biicāri c̄aja ūjerorip̄ura ca ūrrije, ca buerije, azufre, witiwu. ¹⁸ Ca ūrrije, ca buerije, to biri azufre, ate itia wāme caballoa ūjerorip̄u ca witrije bojocare ūañaro peti ca tiiro, paú bojoca itia tabe cōro pairo ejaro ca niimiricarā jīcā tabe macārā bii yai peticoawa. ¹⁹ Caballoa ūañaro c̄aja ca tiirijere c̄aja ūjerorip̄u, c̄aja p̄ic̄orori añaare biro ca baurije ca niirijep̄u c̄uowa. Tee mena ūañaro tiwa.

²⁰ Bojoca, ate ūañarije mena ūañaro c̄aja ca bii yai weoricarā ca cati d̄ujarā nii pacarā, ūañaro c̄aja

ca tiirijere t^hgoeñā yeri wajoatiwa. Ñucā wātīare, oro, plata, bronce, ñtā, to biri yuc^h mena c^hja ca quenoricatorā ñati, t^hotí, waati, ca biirāre c^hja ca tii nucā b^horucurije cāare tii yerijāatiwa. ²¹ Ñucā bojocare c^hja ca j^hiarucurijere, ati yepa maquē c^hja ca maji tutuarije menara ca biipere c^hja ca wede juguerucurijere, nomia, um^ha, tiirica wāme cōro méé c^hja ca tii epe niirucurijere, c^hja ca jee dutirije cāare, tii yerijāati majuropeecāwa.

10

Umureco Pac^h p^hto mac^h, owarica tunuaacā mena

¹ Jiro apī Umureco Pac^h p^hto mac^h do biro ca tiiya manigu, bueri watoap^h ca duwi doog^hre y^h ñaw^h. C^h d^hp^hga jotoare bue niimam^h beto nii amojode, c^h diámac^h pea umureco mac^h muip^hre biro boe bate, ñucā c^h d^hpori cāa pecame ca ñ^h nucūri punare biro, niiwu. ² C^h amop^hre upa tunua p^haarica tunuaacāre chowi. C^h d^hpo diámac^h n^hñare dia pairi yaap^hre uta cūu, ñucā ca ãcō n^hñia peera yepap^hre uta ñee nucā ea, biiwi. ³ To biro bii duwi eagura, j^hic^h macānuc^h yai c^h ca acaro buiro cōro peti tutuaro acaro buiwi. C^h ca acaro buirora, j^hic^h amo peti, ape amore p^haga penituardo niirā b^hpoa c^hja ca wederijere y^h t^how^h. ⁴ B^hpoa j^hic^h amo peti, ape amore p^haga penituardo niirā c^hja ca wedero jiro teere owag^h doog^h y^h tiimiwh yua. Owag^h doog^h y^h ca tiiri tabera, umureco tutip^h o biro y^hre ca ñi cojorijere y^h t^how^h: “M^h j^hic^hra majiñā, b^hpoa j^hic^h amo peti, ape amore p^haga penituardo niirā c^hja ca ñijārijera owaticāñā,” y^hre ñiwh.

5 Umareco Pacure queti wede bojari maju diapu, yepapu ca uata nee nucugure yu ca laricu pea, cu amo diamacu nuñare umareco tutipu juu muene cojori, **6** to birora ca caticoa niig u mena, umareco, ati yepa, dia pairiya, nucan niipetirije teepure ca niirije cäare ca tiiricu wame mena iiri: "Mee, ati cuu to cörora peti nucäcoaro bii. **7** Jicä amo peti, ape amore jicaga penituario ca niirä jiro macu Umareco Pacure queti wede bojari maju cu putirica wuhre cu ca puti juori tabera to cörora yapa cuti earucu ati umareco. Umareco Pacu, 'O biro yu tiirucu,' cu ca lirique, cu jicura cu ca majrique bii earo biirucu. Cu yaarä, cu yee quetire ca wedeparäre cu ca wedericarore birora bii yapano earo biirucu," iwi.

8 Umareco tutipu wederique yu ca taurique pea, nucan o biro yure to ca ii cojoro yu tauowu: "Umareco Pacure queti wede bojari maju dia pairi yaapu, yepapu uata cuuri ca nucugu putope waari, paarica tunua cu ca chori tunuaacare amigua," yure ii wedeo cojowu. **9** To biro yure ca lirijere tau, Umareco Pacure queti wede bojari maju putope waari, tii tunuaacare yure cu tiicojojato ligu, cu yu jaawu. Cu pea o biro yure ii yuwu: "Uju, amiri baaya. Mu ca baaro mu ujerora dobea ocore biro ipitirucu. Bii pacaro, mu paagapura buaro juguërucu," yure iwi.*

10 To biro yure cu ca liro, Umareco Pacure queti wede bojari maju cu ca chori tunuaacare amiri yu baawu. Yu ujerora añuro dobea ocore biro ipitiwu. Bii pacaro yu paa totipura buaro juguëbuwu. **11** To biro yure ca biiri tabera o biro yure iwa: "To cänacä

* **10:9** 10.9 Ez 3.3.

macā macārāre, ñucā to cānacā yepa macārāre, to cānacā pooga macārāre, bojoricarori ca wederāre, to biri niipetirā wiorā, cūja ca biipere Umureco Pacu cū ca ñirijere, cūjare ca wede nemopu mu nii ñucā,” yure ñiwa.

11

Cūja ca ñariquere ca wederā puarā

¹ Jiro jīcā pīi cōorica pīire* yure tiicojori, o biro yure ñiwi: “Wāmu ñucāña. Umureco Pacu yaa wiire, yucu dīi ca juti añurije joe māenerica tutu cāare cōoña. Ñucā toopu ca juu bue ñucā buo niirā cāare bapo cōo ñaaña. ² Bii pacagu, Umureco Pacu yaa wii macā yepa peera mu cōotiwa. Mee tii yepa, Umureco Pacure ca majitirāre cūja ca tiicojorica yepapu nii. Cūja pea Umureco Pacu yaa macā, ca ñañarije maniri macāre cuarenta y dos muipūa peti ñañaro bojocare tii nirucuma. ³ Yū pea, puarā boori juti jāñaricarā mil doscientos sesenta rūmāri peti yū yee maquēre ca queti wede niiparāre yū tiicojorucu,” ñiwi.

⁴ Cūja niima, puaugu olivos yucure biro, ñucā pua tutu[†] jīa boerica tuturire biro, ati yepa Umureco Pacu jāguerore ca niirā.[‡] ⁵ Jīcārā ñañaro cūjare ca tiirāgarā unore, cūja ujerori ca ū witirije mena cūja waparāre joe yaiocāma. To biro tii yaio ecorucuma, no ca boorā ñañaro cūjare ca tiirāga tagoeñarā uno. ⁶ Anija cūja ca ñariquere wederi maya, ca oco peatiro cūja ca tii majirijere cuoma, cūja ca queti wede niiri cuu cōro ca oco peatipere

* **11:1** 11.1 Vara de medir. † **11:4** 11.4 Candelabros. ‡ **11:4** 11.4 Zac 4.3, 11-14.

biro ūirā. Ņucā ocorena díi ca jeeñaro tii majiri que cāare cuo, ati yepare niipetirije diari que mena ūañaro cūja ca tamuoro, cūja ca tiirugari taberi cōro cūja ca tii majipere, cuoma.

⁷ Umureco Pacu yeere cūja ca majirijere cūja ca wede yapanoro, ca ūcēari opepu ca muā doogu waibucu ca uwioguuro cūjare quēe ametua ūucāri, cūjare jīa batecārucumi. ⁸ Cūja upuri niiquīri que pea cūja Wioguare cūja ca jīa cōaquīrica macā, pairi macā maquē wuijeri watoa macā yepapu§ cūa yai waaru, ape wāme ūi cōoñajata Sodoma, to biri Egipto macāripure.

⁹ To biri itia rūmu decomacā peti niipetirā bojoca, ape macāri macārā bojoricarori ca wederā, ūucā niipetiri yepari macārā cāa, ūa niirucuma cūja upuri niiquīri quere. Ņucā cūja upuri niiquīri quere cūja ca yaa cōaro bootirucuma. ¹⁰ Ati yepa macārā pea, to biro cūjare cūca tii cōarijere ūari, cūja ca cuorije mena cūja majurope ameri tiicojo ūjea nii niirucuma, cūja puarā ca biipere wede jugueri maja ūañaro cūja ca biiro ca tiirucuricarā, mee cūja ca bii yaicoaro macā.

¹¹ Itia rūmu decomacā ca ametuaro jiro, Umureco Pacu catirique cūca tiicojorije cējapure ca ūaajāa ūucā earo, cati wāmu ūucācoawa ūucā. Cūjare ca ūa niiricarā pea ūa ūcuacā yai waawa. ¹² To cōrora Umureco Pacu yeere cūja ca majirijere wederi maja pea, umureco tutipu tutuaro mena o biro ca ūirijere tuowa: “¡Anopu muā dooya!” To biro cūjare to ca ūirora, bueri burua watoapu cūja waparā cūja ca ūarora umureco tutipu muacoawa.

13 To biro cāja ca bii māa waari tabera ati yepa buaro nanawu. To biro to ca biiro, tii macā pua amo cōro peti pairo ejaro ca niimirica yepa abacā ñaaduwi waawu. To biro ca biiro, bojoca siete mil peti bii yaiwa. To biro ca biiro bojoca ca cati dñajaricarā pea uwirique mena, Ùmureco Pacu Ùmureco tutipu ca niigare, “Do biro ca tiiya manigü niimi,” ū nucā buowa.

14 Ñañaro tamuorique pua cuu ametuha mee. To ca bii pacaro, itiati ñañaro ca biipa cuu cōñacā dooro bii.

Puti tñajarica wuu

15 Nucā Ùmureco Pacare queti wede bojari maju jīcā amo peti, ape amore pñaga penituarca niigü cā putirica wñare putiwi. Cā ca putirora, Ùmureco tutipu tutuaro wederique o biro ca ñirije wedeowu: “Ati yepa macārā cāja ca doti niimirique, mani Ùphu

to biri cā Ca Beje Amiricu^{*} yee pee nii eacā mee yua. Cāja to birora doticōa niirucuma.”

16 To biro ca ñirora, veinticuatro ca niirā bñchrā cāja yaa cñmuroripu Ùmureco Pacu jñguerore ca duwirā, muu bia ñaacñmu waa, o biro ū nucā buowa Ùmureco Pacare:

17 “Ùmureco Pacu niipetirijepure ca doti tutua niigü, ca nii jñ o dooricu, to birora ca niicōa niigü, nucā ca doopure, ‘Añu majuropeecā’ mure jāa ū, do biro tiiya maniro mu ca doti tutua majuropeerijere jee upari, mu doti jñ o waa.

* **11:15** 11.15 Hebreo wederique mena “Mesías”; griego wederique mena peera “Cristo”.

18 Niipetiri yepari macārā ajiamiwa. Mu ca ajiarije mena ñañaro cūjare mu ca tiipa rum eacoa mee.

Ca bii yaiquñricarā niipetirāre mu ca ña bejepa tabe, Mu yee queti wede jugueri majare, mu yeere paderi maja, mu yaarā ca ñañarije manirā, mu wāmere ca ñi nucū buorā, ca nii coterā, ca nii majuropeerāre, cūja yee maquē añurije cūja ca wapa taapere mu ca tiicojopa rum eacoaro bii.

Ati yepa macārā bojocare ñañaro ca tii yaiorāre, ñañaro cūjare mu ca tii yaiopa rum nii,” ñi nucū buowa.

19 To cōrora, Ùmureco Pacu yaa wii umureco tutipu ca niiri wii jope pāa nucācoawu. Tii wiipure bauwu acacūmu, Ùmureco Pacu, “O biro yu tirucu,” cū ca iirica cūmu. To biro ca biiri tabera buaro bupo yabe, wederique wedeo, bupo paa, buaro jita nana, to biro biicāri buaro oco ca buurica quiiri ñaa, biiwu.

12

Nomio, to biri pinore biiguro ca niigu

1 Ñucā, umureco tutipure ca bii ñori wāme añuri wāme bau eawu. Jicō nomio umureco macā muipūrena jutiro jāñacāri, ñami macā muipū peera cō d^upori doca pee, ñucā pejarica beto pua amo peti, d^upore puaga penituaro niirā ñocōa ca niiri betore pejarico niiwo. **2** Utaga niiwo; macā cutirugo ca punirijere wijiogo ñañaro tamuo acaro buiwo. **3** Jiro, umureco tutipu ca bii ñoriye ape wāme bau eawu ñucā. Níjá uwiloguro pāmuri maju pinore biiguro, jūaguro, jicā amo peti, ape amore

puaaga penituaro ca niirije d^upugaari c^uti, pua amo c^oro peti potagaari c^uti, nuc^a, c^u d^upugaari c^ororena pejarica betorire peja, ca biigu* baua eawi. ⁴C^u pea c^u p^lc^oro menara itia tabe c^oro pairo ejaro ca niir^a n^oc^a um^ureco tutip^u ca niir^are, jⁱc^a tabe ati yepap^u paa bate duwioc^a cojowi. To biro tii yapano, nomio mac^u c^utigo doogo ca tiigo diámac^u tua nuc^a eawi, c^o mac^u c^u ca ba^uarije menara c^ure baac^arug^u. ⁵C^o pea, um^ure mac^u c^utiwo, c^omeg^u choc^arich^u do biro tiiya manirop^u bojoca poogari niipetir^ap^ure ca doti tutua niip^ure. C^o mac^u pea, [†]c^u yaa c^umurop^u ca duwig^u Um^ureco Pac^u p^utop^u ami cojo ecoc^awi. ⁶C^u paco pea ca yuc^u ca maniri yepap^u Um^ureco Pac^u, mil doscientos sesenta r^um^uri peti c^ore ña n^un^ujee niirique niirucu, c^u ca ñi queno yuerica tabep^u duticoawo.

⁷ Tee jiro ameri jⁱarique waaw^u um^ureco tutip^ure. Miguel, c^u yaar^a mena, p^{am}u^uri maj^u pinore biig^uu^urore c^u bojoca menare ameri qu^eewa. ⁸ Miguel j^aari pee c^ure qu^ee ametua nuc^ac^awa. To biri c^ujara[‡] um^ureco tutip^ure c^uja ca niipa tabe manic^aw^u yua. ⁹ To biri c^u, p^{am}u^uri maj^uu^uro t^urum^up^u mac^u pino, w^at^a, Satanás ca w^ame c^utigu, niipetir^a ati yepa mac^ar^are ca ñi dito epeg^u pea, um^ureco tutip^u ca niimiric^u c^ure ca pade coter^a menara ati yepap^u c^oa duvio ecocoawi.

¹⁰ Jiro, um^ureco tutip^u tutuaro mena wederique o biro ca ñi wedeo cojorijere y^u tuow^u:

* **12:3** 12.3 P^{am}u^uri maj^u Satanás're ca bii c^ooñag^u (dragón).

† **12:5** 12.5 Sal 2.9. ‡ **12:8** 12.8-9 Dragón c^u yaar^a ángeles mena.

“Mee, mani ca ametəape, mani Umareco Pacə cã ca tutua majuropeerije, cã ca doti niirije, ñucã cã yuu Cristo cã ca doti majipe cãa ea yerijãa.

Mani yaarãre ñamiri, umarecori, mani Umareco Pacə cã ca ïa cojoro, ñañaro cãjare ca ïi wedejãarucugu cã ca cõa ecorije jaori.

11 Mani yaarã, Oveja Macã cã ca díi bate yai bojarique jaori, ñucã añurije queti cãja ca wederique mena, Satanás're bii ametəene nucãwa.

Cãjare cãja ca jíarugajata cãare, cãja ca jía eco yaipere uwitiwa.

12 To biri muja, umareco tuti, muja toopəre ca niirã cãa, ujea niiña. §

Abé nija, tii yepapu, diapu ca niirã, ñañaro peti taməorã doorã tiima.

Mee, Satanás, ‘Yu ca bii yaipa tabe eacoaro bii,’ ñima ñigu, buaro ajiarique mena duwi waami tii yepapəre,” ïi wedeowu.

13 Pãmuri maju pinore biigəro ca niigu pea, “Mee yu cõa duwio ecocoa,” ñima ñigu, nomio, umu ca macã cutijãgore nunu waawi. **14** To biro cã ca biiro, nomio peera, aa pacu quedəpurire cõre tiicojowa, ca yucu maniri yepapu cõ ca niiro, itia cãma decomacã peti cõre baarique eca niirique niirucu, cã ca ñirica tabe pãmuri maju* cã ca eatiropu cõ wuu duti waajato ñirã. **15** Cã, pãmuri maju pinore biigəro ca niigu cõre nunugu, cã ujero ca oco witirije mena dia jeeñocã cojowi, cõre to ûma yuu yaiocãjato ñigu. **16** To biro cõre cã ca tii

§ **12:12** 12.12 Satanás umareco tutipəre cã ca niitiro macã ujea niiña umareco tutipəre ca niirã niipetirã. * **12:14** 12.14 Dragón.

yaiorhgamijata cāare, ati yepara ope, pairi opeero pāa nucāri, pāmhri majh ujero oco ca witirije mena dia cū ca quenorica yaare uu yuu peoticā cojowh.
17 To biro ca biiro īari, pāmhri majhuro pea buaro nomio mena ajiawi. To biri cō yaa pooga macārā ca nii dūjarā mena, Umureco Pach cū ca dotirore biro ca tii nūnhjeerā Jesucristo yee quetire to birora ca tuo nūnhjeeecōa niirā mena, ameri jīagh waawi.

18 Pāmhri majh pea dia pairi yaa thjarore ea nucā eawi.

13

Pharā waibhcurā ca uwiorā

1 Dia pairi yaa jita dupari yepa ea nucāri yh īawh, jīcā waibhcu ca uwiogh, jīcā amo peti, ape amore phaga penituarō niiriye peti dūphgaari cūti, nucā pha amo cōro niiriye potagaari cūti, ca biigh, dia pairi yaaphre ca pāmh mha dooghre. Cū potagaari cōrora pejarica betori* chowh. Nucā cū dūphgaari cōrora Umureco Pachre ñañarije ca ii tutirije tujawh. **2** Waibhcu ca uwioghuro pea, macānhhcū yai ca woori cūtighre biighuro niiwi. To bii pacagu, cū dūpori peera buco dūporire biirije dūpori cūti, nucā cū ujero pea yai jūagh ujerore biro ujero cūti, biiwi. Pāmhri majh pinore biighuro ca niigh pea, waibhcu ca uwioghurore, cū ca tutuarijere, nucā cū yaa cūmurore, doti maji majuropeerique cāare cāre tiicojowi. **3** Waibhcu ca uwioghurore, cū dūphga jīcāgaare cū ca bii yaicoaro ca tiipa camiro cōroro niiwh. Biropha, tii camiro pea mee yati biatocoaua. To biro ca biirijere ati umareco

* **13:1** 13.1 Corona o diadema.

macārā niipetirā īa ujea niiri, cā pee wadore tuo nūnūjeewa. ⁴ To biri waibucu ca uwioġure añuro doti maji niiriquere cā ca tiicojorique jħoři, añuro cāre īi nucā buowa pāmuri maju pinore biigħuro ca niiggħi peere. Waibucu ca uwioġħuro cāre, o biro cāre īi nucā buowa: "Jicā uno peera cāre biro ca majiġu, cāre ca bii ametħene nucāpħu manimi," cāre īi nucā buowa.

⁵ Nucā apeyera waibucu ca uwioġure, ca nii ma-juropeerijere biropu īi, docuorije Umureco Pacure īi buirica wāmere, cāre īi dotiwi. Nucā cuarenta y dos muipūa[†] peti cā ca doti niipe cāre cāre tiicojowi. ⁶ To biri, cāre cā ca īi dotiricarore biro Umureco Pacure, nucā cā ca niiri tabe ca añu ma-juropeeri tabere, to biri umureco tutipu ca niirā cāre, īaħnarije cūjare īi bui tħiwi. ⁷ Umureco Pacu yaa pooga macārā mena cā ca ameri jiġi ametħa nucācāpere cāre tii dotiwi. Nucā niipetirā bojoca cāja ca niiro cōrrore, niipetiri macāri macārāre, niipetirā bojoca bojoricarori ca wederāre, to biri niipetiri yepa macārāre cā ca doti majipe cāre, cāre tiicojowi. ⁸ To biri waibucu ca uwioġure, bojoca ati yepa macārā niipetirā, Umureco Pacu ati yepare cā ca jeeħnor i tabepura catirique ca niiri pūuro Oveja Macu mani yee wapa ca bii yai bojaricu yaa pūuropure, cāja wāmere ca owa tuu ecotiricarā cāre nucā buorucuma.

⁹ Jicārā ca tuo majiġugħarā tuoja.

¹⁰ "Nee ri aperopu cāja ca jee waa bateparā ca niirā, nnee ecori aperopu jee waa eco yaicārucuma.

[†] **13:5** 13.5 Ap 12.6; 1,260 rħumurire īi. Itia cāma decomacā 12.14.

Niipñi mena ca jña eco yaiparä ca niirä, niipñi menara jña eco yairucuma.”[‡]

To biro ca biiri tabere ca ñañarije manirä, Umureco Pacu yaarä ca niirä, añuro tøgoeña tutua, díamacu tøgoeña bayi, bii niirucuma.

Waibñcu ca uwiogñ jitapu ca ame pea doogñ

11 Jiro ñucä apñ waibñcu ca uwiogñ ati jita jupeapu ca ame pea doogure yu ñawu. Cä peá, jíca oveja macu yeere biirije phaga potagaari cütiwi. Bii pacagu, jíca pámuri maju pinore biigñuro ca niigñ cä ca wederijere biro wedewi. **12** To biro biicäri, ca nii jhoricu waibñcu ca uwiogñ cä ca doti majiricaro cõrora cäja ca ña cojorore tii niawi ñucä. Bojoca ati yepa macärä niipetiräre, ca nii jhoricu waibñcu ca uwiogñ ca camiro yatiricu peere ii ñucä bñu dotiwi. **13** Ca ñaaña manirije tii bau niirique cäare, do biro ca tiiya manirijepu tii bau niawi. Ñucä ati yepapure, niipetirä cäja ca ña cojoro, umureco tutipu maquë ca ña rije ca ñaaropu tiicäwi. **14** Ca nii jhoricu waibñcu ca uwiogñ cä ca ña cojorora o biro atere bojocare tii bau nii ñño ditocäri, niipñi mena ca paa taa ecoricu nii pacagu ca catiricäre cäre tii ñucä bñorä cäre biigñ cäjare queno dotiwi. **15** Cä jiro macu ca uwiogñuro jita jupeapu ca ame pea dooricu peera, cä juguero macäre biro baugu cä ca queno dotiricäre cä ca catiro jääpere cäre tiicojowi, cäre cä ca catioro cä pea wede, cäre ca ñucä buotirä niipetiräre jña doti, cä ca tiipere ñima ñigu. **16** To biro tiicä, niipetirä bojoca, wimarä, bucürä, ca apeye pairä, ca apeye

[‡] **13:10** 13.10 Is 33.1; Jer 15.2; 43.11; Gn 9.6; Mt 26.52.

manirā, añuro ca niirā, ca pade coterā, niipetirā, cāja amo díamacū nñare to biri cāja diámacūp̄re, jīcā wāme cāja ca ñia cūu dotiro tiwi. ¹⁷ Tli wāmere ñia cūu ecoti, ñucā waibuc̄u ca uwioḡu wāmere c̄hoti, to biri cā wāme ca cōori wāmere c̄hoti ca biirā, apeye wapa tii, ñucā cāja ca c̄orije uno cāare noni majiti, biicāwa bojoca. ¹⁸ Atera añuro t̄gōeñā majirique booro bii. Ca t̄gōeñā puoḡu uno waibuc̄u ca uwioḡu yaa tabe cōoñarica tabere cōoñañaqué. Jīcū um̄ wāme nii. O biro nii tii wāme: seiscientos sesenta y seis.

14

Oveja Macū, to biri 144,000 yee queti

¹ Jiro yu ūawu ñucā Oveja Macū, Sión cāja ca ūiri buuro jotoap̄u ca nucūḡure. Cā mena ni-iwa, cā Pacu wāmere, Oveja Macū wāmere, cāja diámacūrip̄u owa tuuricarā ca niirā bojoca ciento cuarenta y cuatro mil peti. ² Jiro yu t̄aowu, um̄ureco tutip̄u wederique, oco ūma cōa jāaro ca bujuro cōro bujū, ñucā bupo tutuaro cā ca bujuro cōro peti ca bujū wedeoriye wederiquere. Paú bua tēe bajari maja* cāja ca bua tēerore biro bujū wedeowu. ³ To biri wioḡu cā ca duwiri cūmuro juguerore, ñucā ca catirā bapari ca niirā juguerore, to biri buçarā juguerore, wāma wāme bajarique bajawa. Jīcū unora tee bajarique wāmere ca baja majipe uno méé niiwu. Cāja ciento cuarenta y cuatro mil ati yepap̄u cāja ca niiro, Um̄ureco Pacu cā ca amet̄enericarā wado cāja ca baja majirije niiwu. ⁴ Anija niiupa nomia mena ca tii eperuḡa

* **14:2** 14.2 Arpistas.

thgoeñatirā, añurā peti Oveja Macā cā ca waari taberi cōro cāre ca nñnurā. To biri bojoca ati Umureco macārā mena ca niimiricarā, Umureco Pach, to biri cā Macā Oveja Macā yaarā ca nii jhoriarā peti niiupa. ⁵ Jícā wāme unora ca ñ ditorā méé niiwa. Cāja, jícā wāme unora ñañarije ca tiirā méé niiwa.

Itiarā Umureco Pach puto macārā queti

⁶ Jiro apí Umureco Pacare queti wede bojari majh, Umureco tutiph ca wuu amojodegh, ati yepaph ca niirā bojoca poogaari cōrorena, niipetiri macāri macārāre, to cānacā poogaari macārā bojoca bojoricarori ca wederāre, añurije queti ca peti nucātipere ca queti jee waaghre yu īawh. ⁷ Tutuaro wederique mena o biro ñiwi:

—Buaro nucā buorique mena Umureco Pacare ñi nucā buori, cāre baja peoya. Mee, Umureco Pach cā ca īa bejeri tabe eacoa. Umureco quejerore, ati jitare, dia pairi yaare, oco ca witiri operire, ca tiirich wadore ñi nucā buoya —ñiwi.

⁸ Cā jiro macā Umureco Pacare queti wede bojari majh o biro ca ñigu nñnñwi:

—Mee ñaacoa. Mee ñaacoa Babilonia[†] macā pairi macā ca niimijāri macā. Tii macā macārā, cāja ca tii nucā buorāre pah chocāri, pah mena ca tii eperāre biro cāja ca tii niirije mena, bojoca poogaari niipetirāphra cājare īa cōri cājare biro cāja tiiro cājare tii mecahowa —ñiwi.

⁹ Cāja pharā jiro macā ñucā Umureco Pacare queti wede bojari majh tutuaro wederique mena o biro ñi nñnñjeewi:

† 14:8 14.8 Is 21.9.

—Jīcārā, waibuc̄a ca uwiogare, ñucā cāre īa cōori cāja ca quenorichare ca īi nucā buorāre, to biri ñucā cāja amopu, cāja diámacāpu, cā wāmere ca ñia cū ecorā cāa, ¹⁰ Umuñreco Pacu ñañaro cā ca tiipe, buaro cā ca ajiarije mena cā ca queno yueriquere ñañaro tamñorucuma. Ñucā Oveja Macā, to biri Umuñreco Pacure queti wede bojari maja, ca ñañarije manirā cāja ca īa cojoro, ca ñuriye, to biri azufre mena ñañaro joe ecorucuma. ¹¹ Ñañaro tamñeo cāja ca bii bue muñenerije pea to birora bue muñenecōa nii. Waibuc̄a ca uwiogurena īi nucā buo, ñucā cāre biigā cāja ca quenoricharena īi nucā buo, cā wāmere owa tuu doti, ca tiirā, jīcā rāmā ñnora, ñucā jīcā ñami ñnora, yerijāa, biiticārucuma —ñiwi. ¹² O biro ca biiri tabere, ca ñañarije manirā, Umuñreco Pacu cā ca dotirore biro ca tii ñanñjejerā, ñucā Jesucristore to birora ca tāo ñanñjeeçōa niirā, cāja ca tāgoeña bayi niipe niirucu.

¹³ To cōrora muñreco tutipu wederique o biro yure ca īi cojorijere yā tāowā:

—Atere owaya: Añuro ñjea niima, meçā menare Wiogare īi nucā buori ca bii yairā. Añuri Yeri pea o biro ñimi:

—Ugjá. Popiye peti cāja ca padē buñarucuriquere yeerijārucuma. Cāja paderiquera cāja mena niirucu —ñimi.

Ati yepa maquē ote dicta

¹⁴ Yā ñawā jīcā buñua bueri buñua ca botiri buñua, jīcā Ca Nii Majuropeegā Macāre biigā cā ca duwiri buñuare.[‡] Cā dñpugapure oro mena cāja ca tiirica betore peja, ñucā cā amopu paa juderica pī ca

[‡] **14:14** 14.14 Dn 7.13.

joo yoori betore cāo, tiiwi. ¹⁵ Ñucā Umureco Pacu yaa wiipu apī Umureco Pacure queti wede bojari maju tutuaro wederique mena bueri buruapu ca duwigure o biro īi witi doowi:

—Yoari méé, mu niipii mena ote dicare paa jude jeeya. Mee, teere jeerica cuu eacoa. Tii yepa maquē ote dica buchacoa mee —cūre īi cojowi, bojoca ati yepa macārārena īigu. ¹⁶ To biro cā ca īirijere tħori, bueri burua jotoapu ca duwigu pea cā niipii, ote dicare paa juderica beto mena ati yepapure ote buçupu ca niirijere paa jude jee peoticā cojowi.

¹⁷ Jiro apī Umureco Pacure queti wede bojari maju umureco tutipu ca niiri wii Umureco Pacu yaa wiipure niipii cħoċārichu witi doowi cā cāa. ¹⁸ Ñucā apī, Umureco Pacure queti wede bojari maju, yucu dīi ca juti añurijere joe mħenerica tutu macu ca īurijere ca dotigu witi doori, ote dicare paa juderica pīi ca joo yoori beto ca cħogħure tutuaro wederique mena o biro cāre īi cojowi:

—Mu niipii ca joo yoori beto mena tii yepapure uje tħorire paa jude jeeya. Mee buçupu nii —cūre īiwi ñucā, bojoca ati yepa macārārena īigu.

¹⁹ To biro cā ca īirijere tħo, Umureco Pacure queti wede bojari maju pe aotere paa jude jeerica beto mena, ati yepa maquē ujere paa jude jeecā cojowi. Paa jude jee yapano, ujere cāja ca diperi tabepu jāawi. Umureco Pacure queti wede bojari maju to biirije cā ca tiirije pea, Umureco Pacu bojocare ñañaro cāja ca biiro, cā ca tiipere bii cōñaro biiwu. ²⁰ Tee uje pea macā wejapu dipe ecowu. Teere cāja ca diperi taberena dīi witicawu. Tee dīi pea,

caballoa amu tutupu, to biri trescientos kilómetros peti ejaro dua eyowu.

15

Umureco Pacu puto macārā ati yepare ñañaro cāja ca tiipe

¹ Ñucā apeye umureco tutipure uwioro uuneri wāme ca bii cōoña nucā earijere yu ñawu. Umureco Pacure queti wede bojari maja jicā amo peti, ape amore puaga penituaro niirā, cāja ca niiro cōro ñañari wāmeri ñañaro cāja ca tiipe Umureco Pacu cā ca ajiarije mena ca tii yapanoparā bau nucā eawa.

² Yu ñawu ñucā jicā yaa dia pairiya oco botiri sāra yaare biiri yaa nii pacaro, ca ñuurije mena ayiarica yaare. Tii sāra yaa pairi yaa tujarore waibuca ca uwioure bii ametua nucā, cāre ña cōori cāja ca quenoricoure nucā buoti, cā wāme cōoriquere ñia cūu dotiti, ca biiricarā bua tēe* bajaricarori, Umureco Pacu cājare cā ca tiicojoriquere cōoricarā nucūwa.

³ To biro biicāri Umureco Pacure pade bojari maju Moisés yee bajariquere baja, ñucā Oveja Macu yee cāare o biro ñi bajawa:

“Upu Umureco Pacu niipetirijepure ca doti tutua niigu, mu ca tiiриjea, do biro ca tiiya manirije, ña uujea niirique peti, nii;

mu ca tii niirijea añurije, díamacā ca niirije nii.

Bojoca poogaari niipetirā Wiogu mu nii.

⁴ Upu, ¿ñiru muure cā uwi nucā buotibogajati?

¿ñiru mu wāmere cā ñi nucā buo baja peotibogajati? Mu jicāra ca ñañarije manigu mu nii.

* **15:2** 15.2 Arpas.

Niipetiri poogaari macārā doori, māre ū nūcā būorucuma.

Mee, añurije mā ca tii niirije añuropā bii bau nīicoa.”[†]

⁵ Ate jiro, umāreco tutipā ū māene cojogā, Umāreco Pacā yaa wii,[‡] “Bojoca mena o biro yā tiirucu,” cā ca ūrique ca niiri wii ca pāa nūcāro yā ūawā. ⁶ Tii wii santuariopā ca niiricarā Umāreco Pacāre queti wede bojari maja jīcā amo peti, ape amore pāaga penituarō niirā, cāja ca nīiro cōro ūnañaro cāja ca tiipere ca c̄horā witi nūcāwa. Ca ūweri manirije lino mena jāti cāja ca ūrique, ca ajiyaarije juti jāñawa. Ņuca oro mena cāja ca ūriica quejeri cāja cotiapā ca tūjarijere wēñaricarā nīiwa.

⁷ To biri jīcā bapari ca catirā mena macā, cāja Umāreco Pacāre queti wede bojari maja jīcā amo peti, ape amore pāaga penituarō ca niirāre, cāja ca nīiro cōrorena oro mena cāja ca ūriica bapari dadaro, Umāreco Pacā to birora ca caticōa niigā, bojocare ūnañaro cā ca tii doti cojorije ca jāñari baparire cājare tiicojowi. ⁸ Umāreco Pacā yaa wii pea bue dadacoawā, Umāreco Pacā do biro ca tiiya manigā cā ca tutuarije ca doorije. Ména, ūnañaro ūriquerē jīcā amo peti, ape amore pāaga penituarō niirije Umāreco Pacāre queti wede bojari majare cā ca tii dotiriquere cāja ca tii peotitirora, tii wiipāre jāriquere maniwā.

16

Umāreco Pacā ūnañaro cā ca ūriipe

[†] 15:4 15.4 Tee bajarique Sal 11.2-3; Dt 32.4, Jer 10.7, Sal 86.9; 98.2.

[‡] 15:5 15.5 Santuario.

1 ɻumareco Pacʉ yaa wiipʉre jīcā amo peti, ape amore pʉaga penituaro niirā ɻumareco Pacʉre queti wede bojari majare, tutuaro wederique mena o biro ca ūirijere yʉ tʉowʉ:

—Waarāja. Tii yepapʉre jīcā amo peti, ape amore pʉaga penituaro ɻumareco Pacʉ ñañaro cā ca tiipe ca jāñari bapari mʉja ca cʉorijere poo bate cūurāja —ca ūirijere.

2 To biri ɻumareco Pacʉre queti wede bojari majʉ ca nii jʉogʉ waari, cā ca cʉori bapa maquēre ati yepapʉre poo bate cūwi. To biro cā ca tiirora, niipetirā bojoca waibʉca ca uwiogʉ wāmere ñia cūu eco, ñucā cāre ūa cōori cāja ca quenoricʉrena tii nacā bao, ca tiirucuricarāre, docuoro ʉnicārije buarto ca punirije cājare cami boawʉ.

3 Ñucā cā jiro macā ɻumareco Pacʉre queti wede bojari majʉ, cā ca cʉori bapa maquēre dia pairiyapʉre poo bate cōañua cojowi. Cā ca poo bate cōañua cojorije menara, oco pea jīcā bojocʉ cāja ca jīaricʉ díire biirije jeeñacoawʉ. To biro ca biirije jʉori, tii yaare ca niimiricarā niipetirā dia peticoawa.

4 Cāja pʉarā jiro macā ɻumareco Pacʉre queti wede bojari majʉ, cā ca cʉori bapa maquēre, diaripʉre, oco ca witiri operipʉre, poo bate cōañua cojowi. Teepʉre cā ca poo bate cōañua cojorije menara, tii yaari maquē oco ca niimijārije cāa, díi wado jee ñaabatecā yai waawʉ. **5** Tee jiro oco coteri majʉ* o biro cā ca ūirijere yʉ tʉowʉ:

* **16:5** 16.5 El ángel de las aguas.

“M̄aa añuḡ, ca ñañarije manigu, jīcāto ca nii j̄ao dooric̄, to birora ca niicōa niiḡ m̄a nii, to biri wāme ca īa bejeḡ.

6 C̄ja, m̄a yaa pooga macārā ca ñañarije manirā, ñucā m̄a yee quetire wede jugueri majare jīa, dīi tii bate cūupa.

Mecūra m̄a pee, dīi c̄ejare m̄a jini doti.

Teerena boowa c̄ja pee cāa,” īibuwi.

7 Ñucā ap̄i, Um̄ureco Pac̄re tii n̄ac̄ b̄orā joe m̄enerica tutup̄ ca niiḡ, o biro c̄a ca ñirijere ȳa t̄ow̄:

“Um̄ureco Pac̄ niipetirijep̄are ca doti tutua niiḡ, ñañaro c̄ja ca biiro m̄a ca tiirijea, díamac̄ra ca niirore biro tii, díamac̄ra c̄ejare tii, m̄a ca tiirije niiro bii,”

c̄a ca ñirijere.

8 Ñucā itiarā jiro mac̄ Um̄ureco Pac̄re queti wede bojari maj̄ c̄a ca c̄ori bapa maquēre Um̄ureco mac̄ muipūp̄are poo bate tuuwi. To biri bojocare peca ca ñañarije mena c̄a ca joe majipere c̄are tiicojowi. **9** To biri bojoca niipetirā muipū peca mena ñañaro peti joe ecowa. To biro ñañaro tii ecocā pacarā ñañaro c̄ja ca tiirucurijere t̄gogenā yeri wajoari, Um̄ureco Pac̄ tee ñañaro c̄ja ca biiro ca tii doti majigu peere baja peoricaro unora, ñañaro Um̄ureco Pac̄re īi wede paiwa. **10** Tee jiro bapari Um̄ureco Pac̄re queti wede bojari maja jiro mac̄, c̄a ca c̄ori bapare, waibuc̄ ca uwioiḡ c̄a ca duwiri tabep̄are poo bate cojowi. To c̄orora c̄a ca doti niimiri yepa niipetiropr̄a naitīa peticoaw̄. To biro ca biiro, bojoca pea b̄aro ñañaro peti tam̄ori c̄ja ñemerori baca d̄po tuuri nucārip̄ wijiowa. **11** To biro ñañaro tam̄o pacarā

ññañaro cāja ca tiirucurijere tii yerijāatiwa. Teere tii yerijāaricaro uno, cāja cami buaro ca punirijere wijioma ūirā, umareco tuti Umareco Pacure ññañari wāme ūi tutiwa.

12 Ñucā jīcā amo cōro niirā Umareco Pacure queti wede bojari maja jiro macā, dia pairi yaa Éufrates'p̄ure poo bate cōañuawi, cā ca cuori bapa maquēre. Tii yaap̄ure cā ca poo bate cōañua co-jorije menara, muipū cā ca m̄ua dooro pee ca niirā wiorā cāja tīa doojato ūiro, tii yaa dia pairi yaa oco bopo peticoawu.

13 Pāmuri maju pinore biiḡuuro ca niiḡu ujerore, ñucā waibucu ca uwioq̄uuro ujerore, to biri Umareco Pacu yee quetire wede jugueri majure biro ca bii ditoḡu ujero cāare ūmaare biirā[†] itiarā peti wātīa yeri ca añutirā cāja ca witiro yu ūawu.

14 Cāja pea, wātīa yeri, ca ūa ñaaña manirije ca tii bau nii majirā, ñucā ati yepa niipetiropu macārā wiorāre juo neori, Umareco Pacu niipetirijep̄ure ca doti tutua niiḡu yaa r̄um̄u ca earo, Umareco Pacu mena ameri jīarugārā nea doorā biiwa.

15 “Tugoeña bojoca catiri, añuro ūa cojo yue niiñā.

Jee dutiri majure biro yu doorucu. Ujea niimi tugoeña bojoca catiri, juti maniḡu waa nucū yujuḡu boboro yu tam̄ore ūiḡu, cā ca juti jāñarijere añuro ca ūa nūnūjee cote niiḡu,” ūiwi Jesús.

16 To biri wātīa yeri pea, hebreos wederique menara Armagedón[‡] ca wāme catiri tabepu

[†] **16:13** 16.13 Ññañarijere yeri. Yajó. [‡] **16:16** 16.16 Armagedón: Hebreos wederique mena peera “Meguido ūtāḡu/Meguido macā yepa ca ūtā yucu catiri yepa” ūirugārō ūi.

wiorāre cājare jāo neowa.

17 Ate jiro, Ùmureco Pacare queti wede bojari maju jīcā amo peti, ape amore p̄aga penituarō ca niigh, cā ca chori bapa maquēre poo bate cojowi winopare. To biro cā ca tiirora, santuariopare wiogā cā ca duwiri cūmuropā tutuarō o biro ca īi wede cojorijere yā tuowā: “Mee yā tii peoti yerijāa.”

18 To biro ca īri tabera buaro bupo yabe, wederique wedeo, bupo paa, jita jabe, biiwā. Tee jita ca jaberijere jīcāti uno peera ati yepare bojoca ca nii jāo dooricarā, to cōro tutuarō uwioro ca jaberijere tamāo ñaatiupa. **19** To cōrora Babilonia pairi macā ca niimirica macā, itia yepa peti wati nucācoawā. Ati yepa niipetiropā ca niiri macāri õe ñaajāa peticoawā. Ùmureco Pacā, Babilonia macārā ñañarije cāja ca tii niirucurijere tāgoeña buari, cā ca ajiarije ca niiri bapa uje oco bapa ñañaro cāja ca biiro ca tiirije ca niiri bapare cājare jini dotigā doogā tiiwi, ñañaro cāja ca bipere biro īigā. **20** To biro biicāri, diaripare yucā poogaari ca niiriye, ñucā macānucā buurori cāa, yai peticoawā. **21** Ñucā umureco tutipā ca niiriye oco ca buurica quiiri, cuarenta kilos ametuenero ca nucāri quiiri bojocare ñaapeawā. To biro Ùmureco Pacā ñañaro cājare cā ca tii yaioro, Ùmureco Pacare ñañari wāme īi wede pai, tuti amawa.

17

Nomio ñañago

1 Jīcā, Ùmureco Pacare queti wede bojari maja jīcā amo peti, ape amore p̄aga penituarō niirā,

jīcā amo peti, ape amore p̄aaga penituarō niiri bapari ca c̄horā mena macā yu p̄topu doo, o biro yure ūwi: “Dooya, nomio b̄uarop̄ra ūñarije ca tiigo oco jotoa ca duwigo, * ūñaro cō ca tii ecoro m̄are ūñogu doogu yu tii. ² Ati yepa macārā wiorā cō mena ūne epewa. ūñucā ati yepa macārā cāa, docuoro ūm̄a mena ūne epego cō ca jiniriye ūje oco menara jini mecācā yai waawa,” ūwi.

³ Jiro Añuri Yeri quēñaricarore birop̄a ca biirijere cā ca ūñoro, ūm̄areco Pac̄are queti wede bojari maju ca yucu maniri yepapu yure cā ca ami waaro yu biiwu. Toopu yu ūlawu jīcō nomio waibucu ca uwioq̄uro ca jūaḡuro jīcā amo peti, ape amore p̄aaga penituarō peti d̄apugaari c̄uti, to biri ūñucā p̄ua amo cōro peti potagaari c̄uti, ca biiḡu jotoapu ca duwigore. Waibucu upap̄ure pau docuorije ūm̄areco Pac̄are ūñarije ca ū tutiri wāmeri cāja ca owa tuurica dereaaro niiwi. ⁴ Nomio pea, ūni jañu ca jūarito, ūñucā jūarito petire jutiro jañawo. Oro, ūtāgaari ca ajiyaa añurije, to biri perlas cāja ca iirije mena, wāmocārico niiwo. Oro mena cāja ca tiirica bapa docuorije, ūm̄a mena cō ca tii ūñucū yujurique dadaro ca jañari bapare c̄owo. ⁵ ūñucā cō diámacāp̄re owa tuurique ca ū ūñaña maniri wāme o biro ca ūri wāme tujawu:

“PAIRI MACĀ BABILONIA,
CA ŪMŪA
EPE PAIRĀ PACO,
ATI YEPA NIIPETIROPURE
DOCUORIJE CA
NIIRIJE PACO,”

* **17:1** 17.1 Jer 2.20-31; Ez 16.17-19; Os 2.5.

ca ūiri wāme. ⁶ Jiro, Ūmareco Pacu yaarā ca ūañarije manirā dīi, to biri Jesús're cūja ca tuo nūnūjerije jūori cūja ca jīla batericarā dīi menara ca cūmugore yu ūawu.

To biro cō ca bii niirijere ūagū, yu ūa ūchacoawu. ⁷ To biro yu ca biiro ūa, Ūmareco Pacure queti wede bojari maju pea o biro yure ūiwi: “¿Nee tiigū mu ūa ūchacoati? Mure yu wede majorucu, nomio yee, ūucā waibucu ca uwiogu, jīcā amo peti, ape amore pūaga penituarō ca niirije dūpūgaari cūti, pua amo cōro niirije potagaari cūti, ca biigū cōre ca ami waagū yee, ména ca majiña manirijere.” ⁸ “Waibucu ca uwiogu mu ca ūajāgu, jīcā tūrumūpu ca niirucuricu niimi. Biigupua manimí. Mani pacagu ca ūcūari opepu ca niiricu ati yepapure ame peagu doogu ūiimi, ūañaro cū ca tii yaio eco majuropeeparo juguero. Ati yepa macārā, Ūmareco Pacu ati yepare cū ca jeeño jūori tabepura, catirique ca niiri pūuropure cūja wāmure ca owa tuu ecoya manirā, waibucu ca uwiogu, tūrumūpu ca nii jūo dooricure mecāra ca manigure, biigupua jiro ca doopure cūre ūarā ūa ūchacoarucuma.

⁹ “Añuro maji ūgoeñā puo, ūirique booro bii ate menara: Dūpūgaari jīcā amo peti, ape amore pūaga penituarō ca niirije, jīcā amo peti, ape amore pūaga penituarō ca niirije ūtā buurori nomio cō ca duwirijere ūiro bii. ūucā to birora, jīcā amo peti, ape amore pūaga penituarō ca niirā bojoca wiorāre ūi cōoñaro bii. ¹⁰ Mee, jīcā amo cōro niirā, anija wiorā mena macārā bii yaicoawa. Jīcā cūja mena macā mecāre doti niimi; apī pea ea dotimi ména. Cū, wiogu ca ūujagu eagu yoaro

niitirucumi. ¹¹ Waibucu ca uwiogu tīrumhpua ca niriçu, meçura ca manigu, jīcā amo peti, ape amore p̄aga penituario ca niirā wiorā jiro macā wiogu ca waapu peti niimi. Biigupua, cāja jīcā amo peti, ape amore p̄aga penituario ca niirā wiorā mena macā cā, ca bii yaipura niigū biimi. ¹² Nucā, cā potagaari p̄ua amo cōro niiriye mu ca īajārije cāa, wiorā niima. Birāpua doti j̄hotima ména. Wiorā cāja ca jāari rumare yoatiroacāra cāja ca doti niipere, waibucu ca uwiogu mena jīcārira doti majiriquere tiicojo ecorucuma. ¹³ Anija p̄ua amo cōro ca niirā wiorā, jīcāri cōro t̄hgoeña quenorí, cāja ca doti tutuarijere, cāja ca doti majirijere, waibucu ca uwiogu peere teere cāre tiicojorucuma. ¹⁴ To biro tiicāri, Oveja Macā mena ameri jīarucuma. Oveja Macā pea Umureco Pacu cā ca beje jeericarā, cā ca j̄horicarā, cā wadore ca tuo nūnūjeerā mena niicāri, cājare ameri jīa ametua nūcācoarucumi. Oveja Macāa, uparā Upu, wiorā Wiogu niimi,” yare ū wedewi.

¹⁵ Umureco Pacure queti wede bojari maju o biro yare ū nemowi ūucā: “Nomio umhare ca epe paigo cō ca duwijārije oco mu ca īajārije pea macārire, bojocare, bojoca bojoricarori ca wederāre, yepari macārā cōrorena, ūro bii. ¹⁶ Cā potagaari p̄ua amo cōro niiriye mu ca īajārije, to biri waibucu ca uwiogu, umua mena ca epe paigore ūa junarucuma. Nee jāa manigopu cōre tii yaio cōa, juti manigo cōre cūu, cō upuri ca niimirique peera baca jude baa yaio, peca mena joe bate, tiicārucuma. ¹⁷ Cā ca boorore biro cāja ca tiipere, cāja yeripu cājare ū cōa jāaupi Umureco Pacu, cā ca boorore biro cāja ca tiipere biro ūigū. To biri

cāja pea, jīcāri cōro tāgoeñarique cātiri, wiorā nii, cāja ca bii doti tutua niirijere waibācu ca uwiogu peere tiicojorucuma. Umureco Pacu wederique cā ca ūliricarore biro ca bii petiropu to biro tii yerijāarucuma. ¹⁸ Nomio mā ca ūlajāgo pea, pairi macā ati yepa macārā wiorāre ca doti ametueene nūcāri macāre ūlilo bii,” yare ūl wede majowi.

18

Babilonia macā ūnañaro ca tii yaio ecope

¹ Ate jiro yu ūlawu ūnucā apī Umureco Pacare queti wede bojari maju ūmureco tutipu ca duwi doogare. Buaropura do biro ca tiiya manigu niiwi. To biri cā ca boe baterije menara, ati yepare boe peticoawu. ² Tutuaro wederique mena o biro ūl acaro bui cojowi:

“Mee biicā yaiwa; mee biicā yaiwa, pairi macā Babilonia ca niimirica macā.*

Wātīa yaa wii jeeñacā yaiwa. ūNañarā, wātīa yeri ca niirā cōro cūja ca jāñari ope jeeñacā yai waa. Niipetirā minia, ca docuorā ca ūlarugaña manirā yaa batire biro jeeñacā yai waa.

³ Niipetirā bojoca poogaari cōrora, tii macā macārā cāja upāri ca booro re biro cāja ca tii niircurijere cājare ūla cōori, cājare biro tii jeja nūcā peticoawa.

Ūnucā ati yepa macārā wiorā cāa, cāja menara ūnañarije tii, cājare biro biicoawa.

Ati yepa macārā apeye noniri maja cāa, cō ca booro cōro noni wapa jeeri, ca apeye pairā biiwa,” ūliwi.

* **18:2** 18.2 Is 21.9.

4 Jiro yu thowu ñucã uthareco tutipu apeye wed-
erique o biro ca ūrjere:

Muja, yu yaa pooga macãrã, ñañarije cãja ca tiiri-
jere muja menara tii bui cãtu, ñañaro tamuo,
muja ca biitipere biro ūrã tii macãre witi
waarãja.

5 Biiti majuropeecã. Ñañaro cãja ca tii niirije
uthareco tutipu tuu juacoa.

Ñañarije cãja ca tii niirucurijere ūari, cãjare cõagu
tiimi Úthareco Pacu.

6 Aperãre ñañaro cãja ca tiiricarore birora cãja
cãare ñañaro cãjare tiiya.

Ñañaro cãjare cãja ca tirique wapa, puati cõropu
ñuñaro cãja ca tamuoro tiiya.

Aperãre ñañaro cãja ca tiiricarore birora, cãjare
úia mairicaro maniro, mecura puati cõropu
ñuñaro cãjare tiiya.

7 “Ca nii majuropeerã jãa nii” ūi tugoeñacãri, cãja ca
boori wãme, cãja ca cuorijere, aperãre wapa
pacarori nonicãri, “Ca apeye pairã jãa nii,”
cãja ca úi yeerique wapa mecura ñañaro bii,
puniro cãja ca bua earo tiiya.

Biigopua cõ yeripu, “Anora jícõ wiogore biro añuro
yu niicã. Ca manu bii yai weorico méé yu
nii.[†] Di rumu unora, ñañaro yu tamuoticu,”
úi tugoeñamimo.

8 To biri jícã rumurena ñañaro cãja ca
biipe doorucu. Bii yairique, tugoeña
pairique, aua boarique, cãjare niirucu.
Ñucã pecamepu joe ecorucuma. Úpu
Úthareco Pacua cãja ametuenero ca tutua

[†] **18:7** 18.7 Is 47.7-8.

majuropeegu niimi, ñañaro cāja ca tamuoro
cājare ca tiigu.

⁹ Ati yepa macārā wiorā Babilonia macārāre
í a cōori ca tii epericarā cutiricarā, ñucā tii macā
maquē añurije ca niirijere ca wapa tii ujea nii
niirucumiricarā, tii macā ca uu yai bue muarijere
íarā, ñañaro bii tugoeñarique pai otirucuma tii
macāre. ¹⁰ Tii macā ñañaro peti ca bii yai waari-
jere ía uwima íirā, yoaropura niiri, o biro íi acaro
buirucuma:

“¡Abé nija! ¡Abé nija! Pairi macā ca niimirica macā,
Babilonia, do biro ca tiiya maniri macā ca
niimirica macā,
To biro ñañaro biirucu ca íiña maniri tabera,
ñáñaro muja ca bii yaipa tabe ea,”
íi otí nunajeerucuma.

¹¹ Ati yepa macārā apeye noni wapa taari maja
cāa, tii macā to biro ñañaro ca bii yai waaro íarā,
tugoeña yaja pua otirucuma, noa uno pee cāja yee
apeye, ¹² oro, plata, útā ca ajiyaarije, útā añurije
perlas, lino añurije, jūa añurije ca niirije, juti píri
sedá mena cāja ca tiirique añuro jūa añurije ca ni-
irije, yucu ca niirije cōrora añuro ca juti añuricurire,
marfil mena, yucu añurije mena, bronce, come,
útā ca bayirije[‡] mena, ¹³ bojorica wāmeri cāja ca
tii jeeñoriquere, canela cāja ca íirijere, baarique
jāa ayiarique añuro ca juti añurijere, yucu díi[§] ca
juti añurije, yucu díire,^{*} uje oco, uje ate baari-
quere, trigo weta añurije,[†] trigo, waibucurā ca ap-
eye ûmarā, oveja, caballoa, tunuricari, pade coteri

[‡] **18:12** 18.12 Mármol. [§] **18:13** 18.13a Incienso, oco díi uno.

^{*} **18:13** 18.13b Resina. [†] **18:13** 18.13c Harina.

maja ca niiparā cūja ca nonirā bojocare, cūjare ca wapa tiirā cūja ca maniro macā.

¹⁴ Ņucā o biro ūrucuma: “Yucā dica añuro ca poarije mūja ca baa ūjea niirucumirijere mani, mūja c̄hoticā yua. Niipetirije añurije mūja ca c̄uo niimirique, mūja ca apeye paimirique, yai peticoa, puati mūja b̄aa nemotirucu,” ūi n̄enueerucuma.

¹⁵ Atere noni wapa taari, tii macā j̄uori pairo ca apeye c̄utimiricarā, tii macā ūañaro peti to ca bii yai waaro ūa uwima ūrā, yoaropura tua n̄ucāri, ūañaro oti yapa puari o biro ūrucuma:

¹⁶ “¡Abé nija! ¡Abé nija! Pairi macā ca niimirica macā, lino añurije mena, juti añuro ca jūa dia taarije mena, ca jūarije peti mena, juti jāña, oro mena, perlas mena, cāja ca wāmorica macā ca niimirica macā,

¹⁷ jīcā nimarora niipetirije tii macā ca apeye pai niimirije menara ūañaro peti biicā yai waa,” ūi otirucuma.

Ņucā niipetirā paca cūmuari ūparā, tii cūmuaripure ca waarrā, ca waa tuurā, ūucā diaripū paderā ca wapa taa niirucurā cā, tii macā ūañaro to ca bii yai waarijere ūarā, yoaropura tua n̄ucā ūrucuma. ¹⁸ Tii macā ca ūu bue m̄arijere ūari, o biro ūi acaro buirucuma: “Ape macā, ati macāre biro, pairi macā maniwā.” ¹⁹ To biro ūi yapa puari, cāja d̄upugaari jotoare jita maa peo boo pacoro otirāra, o biro ūi acaro bui otirucuma:

“¡Abé nija! ¡Abé nija! Pairi macā ca niimjāri macā, niipetirā cūmu paca ca c̄horāre tii macā maquē apeye menara

ca apeye pairā cāja ca niiro ca tiimirica macā, jīcā nimarora bii yaicā yerijāa waa.

20 Umureco tutipu macārā, muja, Umureco Pacu yaarā ca
 ñañarije manirā, Jesucristo yee quetire wederi
 maja,
 Umureco Pacu yee quetire wede jugueri maja, ujea
 niñia,
 tii macā to biro ca biicā yerijāa waarije juori.
 Umureco Pacu tii macāre tii yaiori, añuro ca ñañarije
 maniro muja ca niiro tiimi,”
 ūirucuma.

²¹ To cōrora jīcu Umureco Pacure queti wede
 bojari maju do biro ca tiiya manigu, wāñiaricaaga
 ûtāga pairica buca ca niiricaarore ami mueneri,
 o biro ūigura dia pairiyapure cōañua cojowi: “Ati-
 gare cōañua duwio yaioricarore birora muja bi-
 irucu, Babilonia pairi macā ca niimirica macā.
 Puati tii macāre ūa nemotirucuma. ²² Jīcāti
 unora, bajari maja cūja ca bajarije, bua tēe ba-
 jarique ca bujarije, tōroga putirique ca bujarije,
 ñucā putirica wu mena puti bajariquere, tuo
 nemoña manirucu. Jīcārā unora jīcā wāme
 peerena paderi maja manirucuma. Jīcāti uno
 peera wāñiaricaga ûtāga ca buju wedeorije cāare
 tuo manirucu. ²³ Jīcāga jīa boericaga unora ûu
 boetirucu. Amo jiarica boje rumuri tiirā, cūja
 ca tii yugui wedeorucumirije cāa tuo nemoña
 manirucu. Mu yaarā ca apeye noni wapa taarā,
 ati yepa macārā do biro ca tiiya manirā ni-
 imiwa. Ñucā mu bajeri mena ati yepa macārā ni-
 ipetirāre mu ūi ditowu. ²⁴ Tii macārena, Umureco
 Pacu yee quetire wede jugueri maja, Umureco
 Pacu yaa pooga macārā, ñucā niipetirā ati yepa
 macārāre, cūja ca jīa batericarā dīi nii,” ūiwi.

19

Ujea nii bajarique

¹ Ate jiro ʉmʉreco tutipʉ paʉ bojoca tutuaro wederique mena o biro cāja ca ū cojorijere yʉ tʉowʉ:

“¡Umureco Pacʉre mani ū nucā bʉoco! *
Ametuarique, ū nucā bʉorique,
Ca añu majuropeerije, tutuarique, mani Umureco
Pacʉ yee nii.

² Cā ca ū bejerijke añurije nii, díamacā nii, bii. To
biri, nomio bʉaropʉra ñañarije ca tiigo ca
wedeogo, ñañaro peti cō ca tui niirucurije
mena ati yepa macārāre ñañarije cāja ca tiiro
ca tiiricore ñañaro tii yaiomi. Umureco Pacʉ
yee paderi majare tii macā macārā cāja
ca jīa, dí tii baterique jaori, Umureco Pacʉ
cājare ame bojami,” ū wedeowa.

³ Jiro o biro ū nemowa ñucā:
“¡Umureco Pacʉre mani ū nucā bʉoco! ¡Tii macā ca
bue muarije, bue yerijāatirucu!”

⁴ Veinticuatro ca niirā bʉcurā, ñucā bapari ca
catirā ca niirā pea, Umureco Pacʉ cā ca duwiro
juguero cāja ājuro jupearí mena ea nuu waa, ū
nucā bʉorā o biro ūwa:

“¡To biro to bijjato! ¡Umureco Pacʉre mani ū nucā
bʉoco!”

Ūwa.

⁵ Umureco Pacʉre to biro cāja ca ū nucā bʉo
niiri tabera, wiogʉ cā ca duwiri cūmuropʉ o biro ū
wedeo cojowʉ:

* **19:1** 19.1 “Aleluya” ca ūri wāme wadora hebreos wederique
mena peera “Hallel” ūro, “Añuro ū nucā bʉorique” ūro ū; ñucā “Jah”
to ca ūjata peera Umureco Pacʉre ū wameo tiiro ū.

“Baja peoya māja, mani ɻumareco Pac̄ure. Māja niipetirā c̄are ca pade coterā, nac̄a b̄aorique mena c̄are ca tuo nac̄a jeerā, ca nii mājuropeerā, watoa macārā, c̄are nac̄a b̄aoya,” ūi wedeowā.

Oveja Mac̄a c̄a amo jiari boje r̄umā

⁶ Jiro yūtawā ūucā, pāū bojoca c̄a ja ca wederore biro, b̄aaro oco ca ūma cōa jāaro ca b̄ajurore biro, to biri b̄aaro b̄apo c̄ū ca b̄ajurore biro b̄ajū wedeori, o biro ca ūrijere:

“ɻumareco Pac̄ure mani ūi nac̄a b̄aoco!
ɻupā, mani ɻumareco Pac̄a, niipetirijepāre ca doti tutua niigā, doti j̄ocoami mee.

⁷ Mani ūjea niico. Teere mani bii ūjea niico,
mani ūi nac̄a b̄ao baja peoco.

Mee, Oveja Mac̄a[†] c̄a amo jiari r̄umā eacoa,
c̄ū nāmo ca niipo añuro queno yuericopā,

⁸ lino añurije mena tiirique, ca ñweri manirije, ca ajiyaarije juti jāñaricopā nii yuemo.”

(Tee juti lino mena c̄a ja ca tiirique ca ñweri manirije pea, ɻumareco Pac̄a yaarā ca ūñarije manirā añurije c̄a ja ca tii niirijere nii cōñaro bii.)

⁹ ɻumareco Pac̄ure queti wede bojari majū pea o biro yāre ūiwi: “Owaya: ‘Ujea niiñā. Oveja Mac̄a amo jia, c̄ū ca tiiri boje r̄umāre ca j̄uo ecoricarā ca niirā,’ ” ūiwi.

O biro ūi nemowi ūucā: “Atea ɻumareco Pac̄a wederique díamac̄a ca niirije peti niiro bii,” ūiwi.

[†] **19:7** 19.7 Jesucristore, ɻumareco Pac̄a yāū Oveja Mac̄a ūi (Jn 1.29). ūñarijere ca bii ametāa nac̄āgā. Ap 17.14.

10 Yu pea care tii nucubuorugu, cadupori puto yuajuro jupear*i* mena yu ea nuu waawu. To biro yu ca biiro ca pe*a*: “¡Nijá! To biro yure tiieto. Yu camaure birora Umureco Pacure pade bojari majura yu nii. Ñucua aperumu yaaru, Jesucristo yee queutire to birora ca tuo nunujee niirure birora yu bii. Umureco Pacuwadore iunucubuoya. Tee Jesús yee maquure que*i* wederiquera nii ca biipere wede jugueri majare ca majorije,” yure iwi.

Caballo ca botigujotoa ca pejagu

11 Jiro, umureco tuti ca puaa nucuricaro ca niirore yuñawu. To biro ca biiro, jicu caballo ca botigubaua eawi. Capure ca pejagu pea, “Wajoaricaro Maniro ca niirore biro ca tiicuña niigu, Díamacuwado ca ñigu,” wuame ca tiiwi, ca niirore biro ña bejeri, ñañaro tii, ameri jia, ca tiigu niiri. **12** Ca cape pecame ca ñu nucuri punare biro boe bate, ñucucadupuga peera pau pejarica betorire peja, tiiwi. To biro biicuri, cajicura caca majiri wuame owa tuurica wuamere cuowi. **13** Díi mena wadaricarore jutiro juñawi. Cawuame pea, “Umureco PacuWederique,” niiwu. **14** Cajirore umureco tuti macuraru uwamaru, juti añurije lino mena tiirique añuro ca botirije, ca ñoweri manirije, juñacuricaru caballoa ca botirujotoa pejari care nunuawa. **15** Ca ujerore niipupi, buaro ca joo yoori puii, ati yepa macuraru bojoca poogaarire caca cami tuu paa puii witiwu. Caca doti tutua niirije mena cõmegu ca cuogure biro do biro tiiya maniri wumepu cajare doti niirucumi.[‡] Cara, Umureco Pacu niipetirijepure ca doti tutua

[‡] **19:15** 19.15 Sal 2.9.

niigʉ ñañaro cūja ca biro cā ca tirijere, cā ca ajiarijere, ʉje ocore dipericarore biro cājare tiirucumi.
16 Cā jutiroph, to biri cā ʉjepʉto jotoapʉ, o biro ñi owa tuurica wāmere cāomi:

“WIORĀ WIOGŪ; ɄPARĀ ɄPŪ,” ñi.

17 Ñucā yʉ ñawʉ jīcū Ʉmureco Pacare queti wede bojari majʉ, Ʉmureco macā muipū jo-toapʉ nucūcāri, minia niipetirā Ʉmureco tutipʉ ca wāwāre, tutuaro wederique mena o biro ca ñi acaro buigare: “Dooya. Ʉmureco Pacʉ pairo baarique cā ca baari tabere nea poo dooya.
18 Wiorā, uwamarā Ʉparā, bojoca ca tutuarā, caballoa, cājapʉre ca pejarā, bojoca niipetirā, añuro ca niirā, pade coteri maja, ca nii majuropeerā, to biri watoa macārā díire, mʉja ca baapere biro ñirā,” ñiwi.

19 To biro cā ca ñiri tabera waibʉcʉ ca uwiogʉre, to biri ati yepa Ʉparā cūja uwamarā mena, caballo jotoa ca pejagʉ, to biri cā uwamarā menare ameri jīarʉgarā ca nea pooricarāre yʉ ñawʉ. **20** Waibʉcʉ ca uwiogʉ pea, Ʉmureco Pacʉ yee quetire wede jugueri majure biro ca bii ditorucuricʉ menara ñeocoawa. Ani niimi ca ñi ditori majʉ, waibʉcʉ ca uwiogʉ cā ca ña cojoro, ca ña ñaaña manirije tii bau niirique ca tiiricʉ, cā ca tii bau nii dito niirije mena waibʉcʉ ca wiogʉ wāmere ñia cūu eco, ñucā cāre ña cōori cūja ca quenorichrena ñi nacā bʉo, ca tiiricarāre ca ñi dito epericʉ. To biri cūja puarāpura ca catirāra azufre mena ca ʉuriraapʉ cōañua ecocā yai waawa. § **21** Aperā pea, caballo jotoa ca pejagʉ

§ **19:20** 19.20 Ca bii oto weorijepʉ Juan cā ca ñaro, uparare biro ca ñi niiri tabere cā ca ñarica tabere ñiro ñi.

ʉjeropʉ ca witiri pĩ niipĩ menara jĩa eco peticã yai waawa. To biro cã ca tii baterãre, niipetirã minia ʉmureco tutire ca wʉurã pea, cãja díre añuro mee baa yapicã yai waawa.

20

Mil cãmari

¹ Tee jiro yʉ ũawʉ ñucã jícã ɻumureco Pacʉre queti wede bojari majʉ, ʉmureco tutipʉ mena, ca ʉcãari ope pãaricarore, to biri come daa pairi daa, ca ami duwi doogʉre. ² Cã pea, pãmari majʉ tîrʉmʉpʉ macã pino, wâtã, Satanás ca niigʉre, “Mil cãmari peti jia cãuricʉ niirucumi,” cãre ñi jia cãucãwi. ³ Cãre jia yapano, ca ʉcãari opepʉ cãre cõa duwio cojori, toopʉ cãre tia cãu, tii jopere biacãwi mil cãmari ca waatirora “Ati yepa macãrã bojoca poogaarire ñi dito eperemi,” ũigʉ, mil cãmari jiro pãawiene ecorucumi ñucã, yoaro niirugʉ méé yua.

⁴ Ñucã yʉ ũawʉ, wiorã cãja ca duwiri cãmurorire, to biicãri ña beje majiriquere ca tiicojo ecoricarã teepare cãja ca ea nuu waaro. Ñucã Jesucristo yee quetire, to biri ɻumureco Pacʉ wederiquere, to birora cãja ca tuo nãnãjeecõa niirije jʉori cãja dãpãgaarire cãja ca paa jude batericarã yeri cãare yʉ ũawʉ. Cãja pea waibãcʉ ca uwilogʉre, ñucã cãre ña cõori cãja ca quenorichã cãare, ñi nãcã bhoti, cã wãme cãare cãja diamacãripʉ, cãja amoripʉ, ñia cãu dotiti, biiupa. To biri cati tuari, Jesucristo mena mil cãmari peti doti niiwa. ⁵ Aperã ca bii yairicarã pea mil cãmari jiropʉ cati tuarã doorã tiiwa. Ati tabe cati tua jʉorica tabe niiro biiwʉ. ⁶ ɻuea niima, cati tua jʉorica tabere ca cati tuarã, cãja, ɻumureco

Pacu yaarā ca ñañarije manirā mena macārā niirā biima. Cūja, puati bii yairica tabe pecamepu waatirucuma. Waatirāra, Umureco Pacu, to biri Jesucristo yaarā paia peti niirucuma. To biri cā mena mil cāmari peti doti niirucuma.

Satanás tujaye

⁷ Mil cāmari ca yapano earo, Satanás tia cūurica wiipu ca niiricu pāa wiene ecorucumi ñucā. ⁸ To cōrora ati yepa niipetiropu ca niirā bojoca poogaarire ñi dito yujugu waarcumi. Gog, Magog* ca wāme cūtirā cāare ñi ditorucumi, ca ameri jīaparāre cūjare neorugu. Cūja uwamarā pea, dia pairi yaa tujarore ca niiriye jita dupari cōro pau niirucuma. ⁹ Cūja ati yepa ca ejaro cōro niipetiropura jeja ñucā peticoari, Umureco Pacu yaa pooga macārā cūja ca niiri tabere, cā ca mairi macāre camota amojode cūmucoarucuma. To cōrora Umureco Pacu yee umureco tutipu maquē ca ñu^urije ñaaduwi doori, cūjare joe bate peticārucu. ¹⁰ Satanás, cūjare ca ñi dito eperucuricu pea, azufre mena ca ñu^urira, waibucu ca uwiogure, to biri Umureco Pacu yee quetire wede jugueri majure biro ca bii ditorucuricure cā ca cōañuaricaraapura cōañua ecocoarucumi.[†] Toopu to birora ñamiri, umureco, ñañaro peti puniro tamuo niirucuma.

Ca bii yairicarāre cā ca ña bejepe

¹¹ Jiro wiogu cā ca duwiri cūmuro ca botiri cūmurore, ñucā toopu ca duwigu cāare yu ñawu. Too cā ca duwirora ati yepa, ati umureco, yai peticoawu. “Too pee niicu,” ñi majiña manirora biicā

* **20:8** 20.8 Ez 38–39. Magog yepa wiogu niiipi Gog. † **20:10** 20.10 Ap 19.20.

yerijāa waawu. **12** Ñucā, wiogu cā ca duwiri cūmuro juguerore, ca nii majuropeerā, watoa macārā, ca bii yairicarā ca cati tuaricarā cāja ca nucūro yu īawu. To cōrora owarica tutiri pāawu. Jiro ape pūuro catirique ca niiri pūuro cāa pāawu. Ca bii yairicarā pea cāja ca tiirucurique tii tutiripu owa tuurique ca niirore biro īa beje ecowa. **13** Dia pairi yaa cāa, ca bii yairicarā tii yaapu ca niirāre, ñucā bii yairiquere ca doti niiri tabe cāa toopu ca niirāre, tuenecojowu. To biri cāja ca niiro cōro, cāja ca tiirique ca niirore biro īa beje ecowa. **14** Bii yairique, ñucā ñañaro tamuorica tabe cāa, ca ū yatitiriraapu cōañua ecocā yai waawu.‡ Atira ca ūuriraa, p̄utipu bii yairicaraa nii.§ **15** Tiirapu cōañua ecocā yai waawa, catirique ca niiri tutipure cāja wāme ca owa tuu ecotiricarā.

21

Wāma um̄reco, wāma yepa

1 Jiro wāma um̄reco, wāma yepa, yu īawu.* Ca nii j̄orique, um̄reco, yepa, dia pairi yaa cāa, yai peticoawu. **2** Ñucā ca ñañarije maniri macā, wāma macā Jerusalén, Um̄reco Pacu p̄utopu ca niirica macā ca duwi dooro yu īawu. Añuro quenorica macā, jīcō nomio amo jiago doogo, añuro cō ca wāma yue niirore biro niiwu. **3** Ñucā wiogu cā ca duwiri cūmuropu tutuaro wederique mena o biro ca īi wedeo cojorijere yu tuowu: “Íaña. Mecūra

‡ **20:14** 20.14a Ano jiop̄ura bii yairique manirucu yua. § **20:14** 20.14b P̄ati bii yairiquea, Um̄reco Pacu mena p̄ati añuro nii ea, ca biiya manipere īiro īi. * **21:1** 21.1 Is 65.17.

Umureco Pacu bojoca mena niimi. Cāja menara niirucumi. Cāja pea cā bojoca niirucuma. Umureco Pacu majuropeera cāja mena niicārucumi; ñucā cāja Umureco Pacu niirucumi. ⁴ Niipetirā ñañaro cāja ca bii yapa pua otirique cape ocore cājare tuu coerucumi. To biri bii yairique, ñañaro tamo yacó cati duwi yujurique, otirique, puniro tamoriique, manicārucu yua, mee ca nii jāorique niipetiriije ca yai ñucā peticoaro macā,” iíwi wedeowu.

⁵ Wiogu cā ca duwiri cūmuropure ca duwigu pea, o biro i*í*wi: “Yua, niipetirijere wāma wado yu tii.” Jiro ñucā o biro yure iíwi nemowi: “Owaya. Ate wederiquea díamacā ca niirije tao nānājeerique unora niro bii,” i*í*wi.

⁶ Jiro o biro yure i*í*wi ñucā: “Mee, niipetiriije tiiriquepu nii yerijāa. Yura, Ca Juguegu, ñucā Ca Tujagu, Ca Nii Jāo Dooricu, ñucā Ca Bii Yapanopu, yu nii. Oco ca jinirāgarāre biro ca niirāre to birora caticōa niirique ocore, wapa manirora cājare yu tiicojorucu. ⁷ Ñañaro bii pacagu to birora ca tugoeñā tutua ametā ñucāgu ate niipetirijere buarucumi. Yu pea cā Umureco Pacu nii, cā pea yu macā nii, biirucumi. ⁸ Ca uwi tugoeñarique pairā, ca tao nānājeetirā, ca ñañaro pairā, ca jātarā, manā cati, nāmo cāti, tiirica wāme cōro tiitirāra ca tii epericarā pairā, ati yepa maquērena majācāri ca biipere wede jāgueri maja, bojoca cāja ca quenoricatorārena ca i*í* ñucā buorā, to biri niipetirā ca i*í*ditorique pairā peera, cāja yee ca niipe, cāja ca buape azufre mena ca ñuuri raapu to birora ñañaro cāja ca tamocōa niipe niirucu. Ate nii pāati bii yairique,” i*í*wi.

Wāma Jerusalén

9 To cōrora jīcū, Umureco Pacure queti wede bojari maja jīcā amo peti, ape amore p̄aaga penituarō niirā, ñañaro cāja ca tii tujape jīcā amo peti, ape amore p̄aaga penituarō niiri je cāja cōro jīcā amo peti, ape amore p̄aaga penituarō niiri bapari dadaro ca c̄horicarā mena macā yū p̄uto pee doori, o biro ȳre ūwi: “Dooya. Ca manā c̄utipo Oveja Macā n̄umore m̄ure ūnogā doogā yū tii,” ȳre ūwi.

10 To biri quēñaricarore biropā Añuri Yeri ȳre cū ca ūñoro, Umureco Pacure queti wede bojari majā macānucū buuro ca emāari buuropā ȳre ami waari, Jerusalén, ca ñañarije maniri macā, Umureco Pacā p̄atopā ca niirica macā, umureco tutipā ca duwi doori macāre ȳre ūnowi. **11** Tii macā pea Umureco Pacā cū ca boe baterije mena buaro ajiyaa boe batewā. Tee ca boe baterije pea, jīcāga ūtāga añurica, to biri ūtāga jaspe ca sārarore biri sāra macā niiwā. **12** Tii macā wejare pairi tādi, emāari tādiro nii amo jode, ñucā p̄a amo peti, dāpore p̄aaga penituarō niiri joperi peti ca joperi c̄utiri tādi niiwā. Tii joperi cōrorena nucūcā cojowa Umureco Pacure queti wede bojari maja. Ñucā tii joperire Israel yaa pooga macārā p̄a amo peti, dāpore p̄aaga penituarō ca niiri punaari wāme owa tuurique tujawā. **13** To biicāri muipū cū ca māa doori nāña peere itia jope, díamacā tua peere itia jope, jōcā jiro macā tua pee cāare itia jope, muipū cā ca ñaajāa waari nāña pee cāare itia jope, niiwā. **14** Tii tādi pea p̄a amo peti, dāpore p̄aaga penituarō niiri je ūtāgaari, Oveja Macā buerā, p̄a amo peti, dāpore p̄aaga penituarō ca niirā wāmeri

owa tuurique ca niiricari mena cūu ñeericā tādi niiwā.

¹⁵ To biri yā mena ca wedegū Umu'reco Pacure queti wede bojari majā pea, cōoricagū anuugū oro mena tiiricagure chowi, tii macāre, joperire, wee camota amojoderica tādire, cā ca cōo paagure. ¹⁶ Tii macār pea jīcāri cōro ca ejari macā niiwā. Tii macār ca yoaro pee cāa, ca ejaro pee cāa, jīcāri cōro niiwā. Umu'reco Pacure queti wede bojari majā tii macāre cōñawi, cū anuugū mena. Tii macār pea dos mil doscientos kilómetros peti ca niiri macā niiwā. Ca ejaro, ca yoaro, ca emu'aro pee cāa to cōro wado niicāwā. ¹⁷ Jiro, tii macāre wee camaota amojoderica tādi cāare cōowi. Bojoca cūja ca cōñari wāme mena Umu'reco Pacure queti wede bojari majā cā ca cōñaro, sesenta y cinco metros ejaro eje būtiri tādi niiwā.

¹⁸ Tii tādi pea jaspe mena cāja ca weerica tādi, ñucā tii macār pea oro weta majurope mena tiirica macā, eñō quire wate jipioricarore biri sāra macā niiwā. ¹⁹ Tii macāre wee camota amojoderica tādire cūu ñeericā tātāgaari pea, tātā añurije ca wapa pacarije ca niiri je niipetirije mena wāmorica tabe niiwā. Ca nii jorica jaspe mena wāmorica, jiro macāga zafiro mena wāmorica, jiro macāga ágata mena wāmorica, ñucā tiiga jiro macāga esmeralda mena wāmorica, ²⁰ bapari jiro macāga Ónica mena wāmorica, jīcā amo cōro jiro macāga cornalina mena wāmorica, tiiga jiro macāga crisólito mena wāmorica, jiro macāga berilo mena wāmorica, tiiga jiro macāga topacio mena wāmorica, tiiga jiro macāga crisoprasa mena wāmorica, pā amo cōro niiri je jiro macāga

jacinto mena wāmoricaga, tiiga jiro macāga amatista mena wāmoricaga, niiwu. ²¹ Joperi pua amo peti, dupore puaga penituaro ca niirije pea, perla mena tiirica joperi niiwu. Joperi cōrora jīcāga perla mena tiirica joperi niiwu. Tii macāre wiijeri watoa macā maa ca nii majuropeeri maa pea, oro weta mena tiirica maa, eñó quire biiri sāra maa niiwu.

²² Tii macāpure jīcā wii ɻumareco Pacu yaa wii unora yu īatiwu. Mee ɻpu, ɻumareco Pacu niipe-tirijepure ca doti tutua niigu, to biri Oveja Macā, cājara ɻumareco Pacu yaa wii niicāwa. ²³ Tii macāre ca boepe, muipū ɻumareco macā, ñucā ñami macā unorena, booti. ɻumareco Pacu cā ca boe bate niirijera jīa boecā. Oveja Macāra niicāwi, tii macāre ca jīa boe niigu. ²⁴ Bojoca poogaari, tii macā ca boerije watoapu waa yujurucuma. Ati yepa macārā wiorā pea, “Ca nii majuropeerā niima,” cājare cāja ca ñi nucā buorucuriqe menara, tii macāpure ea waarcuma. ²⁵ Tii macā maquē joperi to birora pāarique niicōa niirucu. Toopura ñami manirucu. ²⁶ Bojoca poogaari yee ca niirije ca añu majuropeerije cāja ca ñi nucā buorucurijere, tii macāpure jee waarcuma. ²⁷ Tii macāpura, jīcā wāme ñañarije unora, weericarāre ca ñi nucā buorā unora, ca ñi dito pairā unora, jāa waatirucuma. Oveja Macā yaa tuti catirique ca niiri tutipu cāja wāmtere owa tuuricarā ca niirā wado tii macāpure jāa waarcuma.

22

Catirique oco punari

¹ Jiro, Ùmureco Pacore queti wede bojari maju, catirique oco punari ca niiri yaa, eñó quire biro ca ñoweri maniri sara yaa, Ùmureco Pacu, to biri Oveja Macu, cã ca duwiri tabere ca pote cútiri yaare yure ñnowi. ² Tii macáre wijiéri watoa macá maa ca nii majuropeeri maa decomacáre nii waawu. Tii yaa tujarore pua ñapurena yucu catirique ca niiri yucu, jicã cámare pua amo peti, dëpore puaga penituario niiriye ca dica cútiri cuhri nucuwu. Jicã muipüre jicáti ca dica cútiri yucu jii. Tiiguhari puu pea bojoca poogaarire ca uco tiipe niiwu. ³ Toopura ñañaro biiricaro ca tiiriye manirucu. Tii macáphre, Ùmureco Pacu, to biri Oveja Macu, cã ca duwiri tabe wado niirucu; cäre pade coteri maya pea cäre ii nucu bao niirucuma. ⁴ Ùmureco Pacore bau niiro cã diámacäre cäre ia ãpötñorucuma. ⁵ Toopura ñami manirucu. Tii macáphre ca niirã jia boerique unora, muipu cã ca boerije unora, bootirucuma. Ùpu, Ùmureco Pacura cajare jia boecärucumi. Caja pea to birora doticõa niirucuma.

Jesucristo cã ca doopa rwmu ea waaro bii

⁶ Ùmureco Pacore queti wede bojari maju o biro yure iiwi: “Ate wederiquea diámacu ca niiriye, tuo ñunjeerique unora niiro bii. Ùpu, Ùmureco Pacu, añuriye quetire wede jugueri majare añuro caja ca majiro ca tiigura, yoari méé ca biipere cäre pade coteri majare ñenorugu, cã yeere queti wede bojari majore tiicojojawi,” iiwi.

⁷ “Iaña. Yoari mééra yu doorucu. Ùjea niiña, ca biipere owarique ati púuro ca niiriye ca ñirore biro ca tii ñunjeegua.”

⁸ Yu, Juan'ra yu nii, ate niipetirijere tuo, ña, ca tiirica. Teere tuo, ñucã teere ña yapanori jiro, Ùmureco Pacare queti wede bojari maju teere yure ca ñõ niiricare tii nucã buorugu, yu ãjuro jupearí mena yu ea nuu waawu. ⁹To biro yu ca biiro cã pea o biro yure ñiwi: “¡Níjá, to biro yure tiiticãña! Yu cãa mure birora Ùmureco Pacare padé bojari maju, mu yaarã Ùmureco Paca yee quetire wede jugueri mujare birora, to biri niipetirã ati puuro owa tuurique ca niirije ca ñirore biro ca tii nunujeerãre biro ca biigura yu nii yu cãa. Ùmureco Paca wadore ñi nucã buoya,” yure ñiwi.

¹⁰ O biro yure ñiwi ñucã: “Ca biipere ati puuropure owa tuurique ca niirije ca ñirijere wedeticã, biticãña. Mee, tee ca ñirijere ca biipa cuu ea waaropu bii. ¹¹ Ca ñañagura, ñañarije cã ca tiirijere to birora cãre ñacãña. Bojoca tiirica wãme méé ca tii niigu cãa to birora cã tiicõa nijato. Añugu ca niigu cãa añurijera cã tiicã nunua waajato. Ca ñañarije manigu cãa buaro jañuri ca ñañarije manigu cã nii nunua waajato.”

¹² “Ùgjá. Yoari méé yu doorucu. Doogura, yu ca tiicojope yu ca cuorijere yu jee doo, cãja ca niiro cõrorena cãja ca tii niirique ca niirore biro yu ca tiicojopere. ¹³ Yua, Ca Nii Juogu, Ca Nii Yapanogu, Ca Nii Juguegu, Ca Nii Tujagu ñucã jícãtopura ca nii juo doorica, ca nii yapano eagu, yu nii.”

¹⁴ Ùjea niiña, yucugu caticõa niirique ca niirica dicare baa, ñucã wãma macã maquẽ joperipu jãa waarugarã, ñañarije muja ca tiirucuriquere tagoeña wajoa, ca tii niirã. ¹⁵ Ca bojoca catitirã, bajarire ca tii niirã, tiirica wãme coro méepu ca

ñee epericarā c̄uti yai waara, bojocare ca j̄iarā, c̄aja ca weericarārena ca ū nucā buorā, ū ditoriquere buaro boo, buaro ū dito pai, ca ū niirā pea, macāpura tuacārucuma.

16 “Yū Jesūs'ra, ȳre queti wede bojari maj̄re, muja ȳa yee quetire ca tuo nānjeerāre, ate maquēre mujare c̄ā wede majiojato ūiḡa, ȳa tiicojow̄a. Ȳa ȳa nii, David pārami c̄ā yaa puna macā, boeri ñocō boeri tabere ca boe bate m̄ua dooḡa ca niigu” ūwi.

17 Añuri Yeri, to biri Oveja Macāre ca nānurā o biro ūima: “Dooya,” ūima. Teere ca tuoḡa cāa “Dooya,” ūña. Ca oco jinirāgarā dooya, ca boorā to birora caticōa nirique ca tiicojorije ocore wapa manirora jiniña.

18 To biri ca biipe niipetirijere ati pūurop̄a owa tuurique ca niirijere ca t̄orā niipetirāre, díamacāra o biro mujare ȳa ū wede majio: J̄icā ūno ati pūuore ca ūrijere j̄icā wāme ūno c̄ā ca ūi nemocājata, ñañaro tam̄orique maquēre ati pūurop̄are owa tuurique ca niirije pāa jañuri ñañaro c̄ā ca tam̄oro cāre tiirucumi Um̄areco Pac̄a. **19** Ñucā j̄icā ūno, “O biro biirucu,” ūi owa tuurique ati pūurop̄are ca niirijere j̄icā wāme ūno c̄ā ca ami cōacājata, Um̄areco Pac̄a cāa, caticōa nirique ca niircap̄are c̄ā yee ca niimirijere, ñucā ati pūurop̄a owa tuurica macā ca ñañarije maniri macāp̄are* c̄ā ca niiborijere, cāre ēmacārucumi.

20 Jesucristo atere ca wedeḡa pea o biro ūimi: “Ùgjá. Yoari méé ȳa doorucu,” ūimi. To biro to bijato. ¡Wioḡa Jesūs dooya!

* **22:19** 22.19 Ca ñañarije maniri macā wāma macā Jerusalén.

21 Mani Wiogʉ Jesucristo cã ca añu majuropeer-
ijere muja niipetirãre cã tiicojojato.

To biro to biijato.

Juan

**Umareco pacʉ wederique
The New Testament in the Waimaha language of
Columbia
El Nuevo Testamento en el idioma Waimaha de
Colombia**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waimaja (Waimaha)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Waimaha

Brazil

[bao]

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Waimaha

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

All rights reserved.

2023-04-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

lxxvi

b27487a1-9972-5a73-bd06-ca59527b1979